

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Iva Štverková

**Americká okupace Japonska:
cíle a prostředky americké zahraniční
politiky v 1. období okupace 1945-1947**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Iva Štverková**

Vedoucí práce: **Mgr. Jana Sehnálková**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

ŠTVERKOVÁ, Iva. *Americká okupace Japonska: cíle a prostředky americké zahraniční politiky v 1. období 1945-1947*. Praha, 2014. 47 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra amerických studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jana Sehnálková.

Abstrakt

Bakalářská práce „Americká okupace Japonska: cíle a prostředky americké zahraniční politiky v 1. období okupace 1945-1947“ pojednává o způsobu provedení okupace Japonska v letech 1945-47 Spojenými státy, o její struktuře a vývoji a také o diplomatických krocích, které Spojené státy podnikly, aby si zajistily hlavní a v praxi i jediné slovo při provádění okupace. Cílem práce je zodpovědět, jaký mělo Japonsko pro Spojené státy v tomto období význam: bylo pouze poraženým státem, od kterého se USA snažily získat reparace nebo bylo vnímáno jako možný ekonomický partner či dokonce jako strategický spojenec v Asii? Jak a proč se americký postoj k Japonsku proměňoval? Proto je klíčové zodpovědět, jaké byly alternativní scénáře okupace, proč USA zvolily právě takovou formu okupace a jaké prostředky využily, aby dosáhly svých cílů. Za tímto účelem práce zkoumá, proč Spojené státy usilovaly o to, aby byly jedinou mocností s vlivem nad poválečným Japonskem a jeho rekonstrukcí, proč se rozhodly nevytvořit okupační zóny nebo nepřenechaly zodpovědnost provést okupaci Společnosti národů. Cílem práce je také určit, zda byla okupace z pohledu Američanů provedena úspěšně vzhledem k cílům, které si Spojené státy vytyčily.

První část práce se zabývá aktivitami USA na mezinárodním poli s ohledem na Japonsko a především otázkou, jaké měly ostatní velmoci slovo v okupaci Japonska, proč nevznikly okupační zóny a zda reálně existoval mezinárodní dohled nad prováděním okupace. Druhá kapitola je věnována vnitropolitickému dění a reformám, které se Američané snažili v prvním období okupace implementovat s cílem poválečného odzbrojení Japonska a jeho následné demokratizace. Mezi ně patří přijetí nové ústavy, změna v postavení císaře, pozemková reforma, snaha o rozpuštění *zaibacu*, reorganizace školství nebo také vytváření odborů.

Z pohledu Spojených států považují okupaci za úspěšnou, protože se jim podařilo Japonsko demilitarizovat a částečně i demokratizovat. Z Japonska si vytvořily strategického a ekonomicky silného spojence, což předčilo původní očekávání.

Abstract

The thesis „American Occupation of Japan: Goals and Means of American Foreign Policy During the First Term of the Occupation 1945-1947“ analyzes the way of implementation of the U.S. occupation of Japan between 1945-1947, its structure and development, and the diplomatic steps of the United States to ensure that it would be the main and in practice the only power deciding the course of the occupation. The goal of this analysis is to answer how important Japan was for United States: was it only a defeated enemy from whom the US tries to secure reparations, possible economic partner or was Japan considered as a possible strategic ally in Asia? What was the aim of the US in Japan? To answer these questions, it is crucial to look in detail at alternative scenarios of the occupation, why the U.S. decided to carry out the occupation of Japan in the fashion it did, and what means the U.S. used to reach their goals. To this end, the work will examine why the United States struggled to ensure that they were the only power with influence over the post-war reconstruction of Japan, and why they decided not to create occupation zones or why they did not cede responsibility to carry out the occupation to the League of Nations. Another goal is to examine from the U.S. perspective whether the occupation was successful.

The first part of the analysis focuses on American diplomacy in relation to Japan, examines the role other powers played in Japan, the absence of occupation zones, and if there existed any real international supervision of the occupation. The second part focuses on domestic development in Japan and the reforms Americans tried to implement in the first period of the occupation aiming to demilitarize post-war Japan and subsequently democratize it. Those reforms include new constitution, transition in the role of emperor, land reform, attempt to dissolve zaibatsu, reorganization of education system, or establishment of labor unions.

From the American perspective, I consider the occupation successful because the US reached its goal of demilitarization and party also democratization of Japan. The United

States made Japan its strategic and economically strong ally, which goes beyond the expectations.

Klíčová slova

Japonsko, americká zahraniční politika, okupace, japonsko-americké vztahy, poválečné Japonsko

Keywords

Japan, American foreign policy, occupation, Japanese-American relations, post-war Japan

Rozsah práce: 82 094 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.4. 2014

Iva Štverková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Janě Sehnákové za cenné rady a věcné připomínky při vypracování bakalářské práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Iva Štverková
E-mail:	iva.stverkova@icloud.com
Semestr:	letní
Akademický rok:	2012/2013
Název práce:	První období americké okupační správy Japonska 1945-1947: reformy a jejich dopady na formování poválečného Japonska
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	letní semestr, 2013/2014
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Vít Smetana, PhD
Vedoucí práce (není povinné):	Mgr. Jana Sehnálková
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	<p>Téma okupace a poválečných reforem v Japonsku jsem si vybrala, protože je dle mého názoru klíčové nejen pro pochopení dnešního Japonska, ale také americko-japonských vztahů. Americko-japonská bezpečnostní aliance výrazně upravuje rozložení geopolitických sil v Asii od druhé světové války až dodnes. Americká okupace Japonska je hodnocena převážně pozitivně, a proto může sloužit jako případová studie úspěšné okupační politiky.</p>
Předpokládaný cíl (5 řádek):	<p>Cílem práce je popsat a analyzovat první období americké okupační správy Japonska. Jedná se o případovou studii provedení okupační správy a jejich dopadů. Práce se snaží zodpovědět otázku, zda byly reformy prováděné okupační správou úspěšné a z jakých důvodů. Dále se v práci zaměřuji na otázku, jak okupace přetvořila Japonsko, jaký podíl na tom měli Američané a jaká část náležela samotným Japoncům. V neposlední řadě se budu zabývat vlivem okupace na americko-japonské vztahy.</p>

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Japonsko kapituluje s očekáváním kruté okupace jako odplaty za válku, ale Spojené státy jsou shovívavé a okupaci vedou především s cílem demokratizace a demilitarizace Japonska. V čele okupace stojí americký generál Douglas MacArthur a jeho okupační štáb, kteří v podstatě po dobu okupace řídí japonský stát. O období okupace se hovoří také jako o “druhém otevření.” Japonsko přijalo velké množství reforem, čímž se změnil jeho politický systém, hospodářství a také měly tyto reformy obrovský dopad na fungování společnosti. Zatímco v prvním období okupace byly hlavními cíli demilitarizace a demokratizace, v druhém období byla nejdůležitější obnova ekonomiky. Okupace měla zásadní vliv na zformování moderní japonské identity a celkově moderního japonského státu. Dále okupace položila základ dnešních americko-japonských vztahů. Japonsko se stalo významným ekonomickým partnerem USA a blízkým spojencem, což výrazně změnilo geopolitickou situaci v Asii.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce se dělí do čtyř částí, z čehož první tři kapitoly jsou věnované prvnímu období okupace. První část se zabývá samotným fungováním okupační správy, jejími strukturami a institucemi. Druhá část se zabývá potrestáním válečných zločinců a osob zapojených do války, demilitarizací a likvidací orgánů militarismu. Třetí část se zabývá reformami provedenými v prvním období okupace. Mezi politické reformy patří zejména vytvoření nové ústava a změna v postavení císaře ve společnosti, z ekonomických reforem je důležitá pozemková reforma a snaha o rozbití zaibacu a sociální změny se týkají především školství, odborů a ženských práv. Ve čtvrté části je stručně shrnuto druhé období okupační správy a změna kurzu americké politiky v Japonsku v reakci na začátek Studené války a události v Asii, zejména počátek Korejské války.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Primární zdroje:

“The Constitution of Japan,” Prime Minister of Japan and his Cabinet, http://www.kantei.go.jp/foreign/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (navštíveno 8. května, 2013).

Sekundární zdroje:

Albert Craig a Edwin Reischauer, Dějiny Japonska (Praha: Lidové noviny, 2000).

Gary Allison, Japan's postwar history (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2004).

John Dower, Embracing Defeat: Japan in the Aftermath of World War II (Londýn : Penguin Books, 1999).

Herbert P. Bix, Hirohito: Vznik moderního Japonska (Praha: BB Art, 2002).

Howard B. Schonberger, Aftermath of War: Americans and the Remaking of Japan 1945-1952 (Kent: Kent State University Press, 1989).

Mark E. Caprio, Yoneyuki Sugita, eds., Democracy in Occupied Japan (New York: Routledge, 2007).

Marry Henneman, Japan Faces the World, 1925-1952 (New York: Longman, 2001).

Michael Schaller, The American Occupation of Japan: Origins of Cold War in Asia (New York: Oxford University Press, 1985).

Robert Harvey, American Shogun: General MacArthur, Emperor Hirohito, and the Drama of Modern Japan (Woodstock & New York: The Overlook Press, 2006).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

OBSAH

ÚVOD	2
Záměr práce	2
Obsah práce a vymezení tématu	3
Rozbor literatury	3
Úvod do problematiky	5
1. DISKUZE O FORMĚ OKUPACE JAPONSKA NA POLI MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ	8
1.1 Mezinárodní přístup k okupaci Japonska.....	8
1.1.1 Americké plány v Pacifiku po konci 2. světové války	9
1.1.2 Ruské plány v Pacifiku po konci 2. světové války.....	10
1.2 Okupační zóny, Far Eastern Commission a Allied Council for Japan	11
1.3 Role a význam Japonska v americké zahraniční politice	16
2. VNITŘNÍ DĚNÍ V PRVNÍM OBDOBÍ OKUPACE 1945-47	19
2.1 Okupační správa	19
2.1.1 Struktura okupační správy a její instituce	19
2.2 Cíle okupace a potrestání Japonska za válku.....	20
2.2.1 Demilitarizace Japonska.....	21
2.2.2 Soudy.....	23
2.2.3 Role císaře ve válce.....	25
2.3 Reformy	26
2.3.1 Politické reformy	27
2.3.2 Ekonomické reformy	31
2.3.3 Sociální reformy	34
2.4 Proměna role Japonska v plánech USA“ – Opačný kurz.....	36
ZÁVĚR	37
Shrnutí poznatků	37
Zhodnocení úspěšnosti okupační správy	39
Summary	41
Použitá literatura	43
Primární zdroje.....	43
Sekundární zdroje	45

ÚVOD

Záměr práce

Ve své práci budu zkoumat proměňující se strategický význam Japonska pro Spojené státy, cíle poválečné americké zahraniční politiky vůči Japonsku a prostředky využití k dosažení těchto cílů. Za výzkumnou otázku si kladu, k jakým proměnám strategického významu Japonska v prvních letech okupace došlo, a jak se podle toho měnily cíle a následně i prostředky okupace.¹ V rámci odpovědi na tuto otázku budu hodnotit, zda provedení okupace bylo pro Spojené státy úspěšné či nikoli, popřípadě které aspekty americké zahraniční politiky v Japonsku jsou vnímány pozitivně a které naopak negativně. Cílem práce je analýza kroků Spojených států v letech 1945-1947, ať už na mezinárodní nebo japonské vnitrostátní scéně. Jedná se o případovou studii prosazování zájmu v americké zahraniční politice. Za účelem zodpovězení mé výzkumné otázky budu zkoumat, jak se měnící geopolitické rozložení sil a začínající studená válka podepsaly na vnímání Japonska Spojenými státy a na průběhu okupace. Domnívám se, že vnější vlivy měly přímé a zásadní dopady na určování cílů a priorit okupace. Nabízí se doplňující otázka, do jaké míry byly reformy Japonsku vnucené americkou okupační správou a nakolik byla sama japonská společnost změně kurzu po válce nakloněna. V rámci této problematiky se také zamyslím nad úspěšností implementace reforem a jejich přijetí ze strany Japonců.

V práci se budu snažit obhájit hypotézu, že proces okupace může být vnímán Spojenými státy pozitivně, protože se jim podařilo si vytvořit ve východní Asii strategického spojence a hráz proti komunismu. Na druhou stranu práce ukáže, že reformy a především anglicky psaná ústava se nikdy nesesetkaly u japonského obyvatelstva se skutečným pochopením. Přesto mnohé z reforem zakořenily natolik, že od nich nebylo upuštěno ani po znovunabytí suverenity. Za dobu okupace si na ně Japonci do jisté míry zvykli a dokázali je skloubit se svými tradicemi. Domnívám se, že demokratizační reformy, jež byly často implementovány chaoticky, byly japonským obyvatelstvem přijaty relativně bez problémů především kvůli japonské poddajnosti, tvárnosti a smyslu pro disciplínu.

Práce je věnována pouze prvnímu období okupace od konce války v srpnu 1945 do změny kurzu, jež pozvolna nastala v letech 1947-1948. Pochopení prvního období

¹ Nejde o kompilaci amerických názorů, ale na základě analýzy dospěji k vlastním závěrům, zda byla

okupace je stěžejní pro porozumění postoje Spojených států k Japonsku. V tomto období také došlo k diplomatickému boji o postavení velmocí při okupaci a byly v něm implementovány nejdůležitější reformy.

Obsah práce a vymezení tématu

Práce se dělí na dvě kapitoly. V první kapitole se zabývám americkými kroky uskutečněnými na diplomatickém poli, jež se týkaly Japonska. Analyzuji americké a ruské plány pro východní Asii po druhé světové válce a postup Američanů při etablování se za hlavního hráče japonské okupace. Americká diplomacie se vyznačuje neochotou dělit se o moc v Japonsku a snahou o minimalizování pravomocí kontrolních orgánů, jež dohlížely na průběh okupace. Dále se věnuji otázce okupačních zón a procesu vytváření mezinárodních kontrolních orgánů pro dohled nad okupační správou. V neposlední řadě zkoumám, jaký význam mělo Japonsko pro Spojené státy a jak se v průběhu okupace tento význam změnil.

Ve druhé kapitole se zaměřuji na vnitropolitický vývoj. Zhodnocuji uskutečněné reformy a hlavní kroky okupační správy do roku 1947. Mezi stěžejní cíle USA patřilo odzbrojení Japonska a jeho následná demokratizace. Zabývám se rolí okupační správy v procesu potrestání válečných zločinců a osob zapojených do války. Spojené státy se jako první snažily o demilitarizaci a likvidaci orgánů podporujících válku. Pro demokratizační snahy bylo podle Washingtonu klíčové přijetí nové ústavy. Důležitou částí tohoto dokumentu byl článek číslo 9, ve kterém se Japonsko zříká práva na armádu. Klíčovým problémem byla otázka postavení japonského císaře v novém politickém uspořádání. Okupační správa se také snažila o pozemkovou reformu a rozpuštění korporací *zaibacu*, aby došlo k přerozdělení bohatství a nápravě ohromné sociální nerovnosti. Je nutné zmínit i reformy v sociální sféře, jakými bylo úsilí o reorganizaci školství, vytvoření odborů a snaha o demokratičtější občanský zákoník.

Rozbor literatury

Primární zdroje, ze kterých jsem čerpala při psaní této práce, jsou většinou k nalezení na stránkách japonského parlamentu a ministerstva zahraničí, v internetových archívech amerického ministerstva zahraničí nebo jsou zpřístupněny v rámci projektu Avalon v elektronické knihovně Yaleovy univerzity. Jedná se především o koncepční a strategické dokumenty, text ústavy a mezinárodní smlouvy.

Ráda bych na tomto místě zmínila také několik publikací sekundární literatury, ze kterých jsem při psaní práce čerpala. Publikace *American Occupation of Japan: The Origins of the Cold War in Asia* od Michaela Schallera ukazuje, jak začínající studená válka proměnila Japonsko v očích Američanů.² Schaller se soustředil především na analýzu pohledu amerických elit. Vysvětluje, jak Spojené státy postupovaly na mezinárodním poli při ustanovování jednostranné okupace. Monografie Johna Dowera *Embracing Defeat: Japan in the Aftermath of World War II*³, za kterou autor mimo jiné získal v roce 2000 Pulitzerovu cenu, je vynikající analýzou dění v Japonsku hned po kapitulaci a v následujících šesti letech okupace. Autor se zaměřuje především na proces rekonstrukce a obnovy země, které probíhaly pod taktovkou generála MacArthura a Spojených států. Dower ve své knize využívá mnoha dobových japonských zdrojů, úryvků z novin a dokumentárních fotografií. Svě závěry vždy dokládá solidními argumenty a nebojí se vynášet kritické soudy. Dílo Dominika Kellyho *Japan and the Reconstruction of East Asia*⁴ analyzuje reformy prováděné okupační správou. K reformám se staví často velmi kriticky a na mnoha příkladech ukazuje, že v praxi nebyla většina z nich plně implementována nebo neměla takový dopad, jaký si okupační správa často připisovala. Mary Haneman ve své publikaci *Japan Faces the World, 1925-1952*⁵ zasazuje okupaci do širšího kontextu, ve které ukazuje návaznost poválečného Japonska a některých demokratických reforem na období dvacátých let, kdy v Japonsku existovala určitá forma demokratického parlamentu. Hlavní přínos této knihy vidím právě v jejím znázornění návaznosti poválečného vývoje na dvacátá léta a upozornění na fakt, že Japonsko v té době bylo na cestě k demokratizaci a tudíž mnoho reforem prováděných okupační správou mělo kořeny již dříve. To je dle mého názoru důležité pro pochopení, proč byly reformy japonským národem relativně snadno přijímány. Pro dohledávání českých termínů byla velmi užitečná publikace Herberta Bixe Hirohito *Vznik moderního Japonska*⁶, která je jedna z mála publikací věnující se okupaci v českém jazyce. Tato biografie objasňuje roli císaře v přeměně státu, ovšem je nutno brát v potaz její přílišnou subjektivitu. Při

² Michael Schaller, *The American Occupation of Japan: Origins of Cold War in Asia* (New York: Oxford University Press, 1985).

³ John Dower, *Embracing Defeat: Japan in the Aftermath of World War II* (Londýn : Penguin Books, 1999).

⁴ Dominic Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia* (New York: Palgrave, 2002).

⁵ Mary Hanneman, *Japan Faces the World, 1925-1952* (New York: Longman, 2001).

⁶ Herbert P. Bix, *Hirohito: Vznik moderního Japonska* (Praha: BB Art, 2002).

dohledávání českých názvů a termínů jsem byla vděčná také za *Dějiny Japonska*⁷ od Craiga a Reischauera, které vyšly v překladu Davida Labuse a Jana Sýkory z Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Úvod do problematiky

Japonsko se po celá staletí vyvíjelo samostatně a vnějšímu světu se otevřelo až v padesátých letech 19. století. Tehdy se začalo modernizovat, hospodářsky sílilo a postupně získávalo větší sebevědomí. Díky své politice zahraniční expanze nemělo dobré vztahy se svými sousedy Čínou, Koreou ani Ruskem. V letech 1894-95 válčilo s Čínou o nadvládu nad Korejským poloostrovem, o deset let později v letech 1904-05 vedlo válku s Ruskem o jižní Sachalin a od roku 1910 okupovalo Koreu. Příliš přátelské vztahy nepanovaly ani mezi Japonskem a Spojenými státy, protože USA byly námořní velmocí a neuznávaly sféry vlivu.

Ve třicátých letech 20. století politickou scénu zcela ovládlo militantní křídlo a japonská společnost se začala radikalizovat, a to především kvůli šíření ultranacionalistických a militaristických idejí. V Japonsku již od období *Meidži* panovala jakási vnitřní mobilizace, která se projevovala například ve velmi vystupňované pracovní morálce. Poslušnost, spravedlnost, soudržnost a kooperace byly nejdůležitější hodnoty, které byly Japoncům vštěpovány na každém kroku. V roce 1937 princ Konoé sjednotil národ a vytvořil autoritářský režim, který vedl do druhé světové války.

Již v roce 1936 se Japonsko spojilo s Německem v Paktu proti Kominterně, ovšem pouze proti Sovětskému svazu. V této době si totiž ještě nedůvěřovalo na vedení války s Velkou Británií a Spojenými státy. Vůdci Japonska zodpovědní za vtažení země do války se snažili udržet japonskou pozici v Mandžusku, postavit se šíření komunismu v Asii a zachovat svou konzervativní politiku. Japonsko se také prezentovalo jako osvoboditel asijských kolonií od imperialismu Západu, ovšem japonský „Nový řád“ byl mnohem tvrdší než dřívější koloniální vlády.⁸ Válka s USA nebyla primárním cílem japonské zahraniční politiky, ale Japonsko k ní, ze svého pohledu, bylo „donuceno“ okolnostmi. Nakonec se v roce 1940 připojilo k Paktu tří, vytvořilo Osu Berlín-Řím-Tokio a s tím se začalo připravovat na možnost útočné války právě proti Spojeným státům a Velké Británii. Situace eskalovala Hullovou nótou, kdy Spojené státy

⁷ Albert Craig a Edwin Reischauer, *Dějiny Japonska* (Praha: Lidové noviny, 2000).

⁸ *Ibid.*, 260.

požadovaly stažení Japonska z Číny, což bylo Japonskem chápáno jako ultimátum. Vše vyústilo 7. prosince 1941 japonským útokem na Pearl Harbor.

Válka skončila téměř čtyři roky po Pearl Harboru bezpodmínečnou kapitulací císařského Japonska po svržení amerických atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki v srpnu 1945. Japonsko kapitulovalo s očekáváním kruté okupace jako odplaty za válku, ale Spojené státy byly pragmatické a okupaci vedly s cílem demokratizace a demilitarizace Japonska. Tomuto rozhodnutí ovšem předcházely diskuze o různých formách okupace.

Mezi klíčové otázky diskusí o podobě okupace patřily následující problémy: kdo by měl mít primární odpovědnost za okupaci, které země by se jí měly účastnit a zda by mělo být Japonsko okupováno jako celek nebo rozděleno na okupační zóny. Ovšem Spojené státy diskutovaly i o stylu okupace, než se rozhodly pro mírnější tón. Existovala možnost, že by Japonsko bylo okupováno agresivněji s cílem ho potrestat nebo by okupace sloužila pouze k tomu, aby Spojené státy od Japonska vymohly reparace za škody způsobené japonskou agresí.⁹

Do čela okupace byl postaven americký generál Douglas MacArthur a jeho okupační štáb, kteří v podstatě po dobu okupace řídili japonský stát. O tomto období se hovoří také jako o „druhém otevření“.¹⁰ Okupační správa Japonsko nutila přijmout velké množství reforem, čímž se změnil politický systém, hospodářství a obecně i fungování společnosti. Zatímco v prvním období okupace, které probíhalo od konce války do roku 1947, si Spojené státy stanovily za hlavní cíle demilitarizaci a demokratizaci, v druhém období, a to od roku 1948 do konce okupace v roce 1952, se názor ve Washingtonu změnil a nejdůležitější se stala obnova ekonomiky.

Okupace měla zásadní vliv na vytvoření moderní japonské identity a celkově na zformování poválečného japonského státu. Japonsko se v krátké době stalo z nepřítele strategickým spojencem a významným ekonomickým partnerem USA. Způsobila to změna geopolitické situace v regionu a toto spojení dále výrazně měnilo geopolitické rozložení sil v Asii v začínající studené válce. To, čeho Spojené státy v Japonsku dosáhly, bylo mnohem více, než v co mohly na začátku okupace doufat.

⁹ „Memorandum Prepared in the War and Navy Departments, Washington, 18 February, 1944“, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1191.

¹⁰ Craig a Reischauer, *Dějiny Japonska*, 269. (Za první otevření je označováno období komodora Matthea Perryho, kdy skončila 251 let dlouhá izolace Japonska, když došlo k otevření japonských přístavů pro americké obchodníky.)

Vytvoření strategického, ekonomicky silného a spolehlivého spojení ve východní Asii nepatřilo mezi cíle americké zahraniční politiky v Japonsku po druhé světové válce. Spojené státy se v té době zaměřovaly především na Evropu a Blízký východ, navíc v Asii byla středem zájmu Čína.

Téma poválečných reforem v Japonsku jsem si vybrala, protože je ukázkou prosazování zájmů na diplomatickém poli mocensky silným státem. Zkoumání tohoto období je relevantní pro pochopení americké zahraniční politiky po druhé světové válce, neboť ukazuje její priority a prostředky, které využívala. Okupace vytvořila základ pro dnešní americko-japonské vztahy a výrazně ovlivnila sociální, politický a ekonomický systém Japonska.

Chtěla bych upozornit, že všechny citace jsou překladem autorky. Při zápisu japonských názvů je použita, pokud existuje, česká transkripce. Podle japonské tradice uvádím u japonských jmen nejdříve příjmení a poté až jméno (například Shidehara Kijuro, Shidehara je příjmení a Kijuro křestní jméno).

1. DISKUZE O FORMĚ OKUPACE JAPONSKA NA POLI MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

1.1 Mezinárodní přístup k okupaci Japonska

Zatímco v Evropě byla válka ukončena 8. května 1945, v Pacifiku se stále ještě válčilo. Japonsko se nechtělo vzdát, přestože jeho spojenci byli poraženi. Spojené státy, Velká Británie a Čína¹¹ vyzvaly Japonsko, aby se vzdalo, a v Postupimské deklaraci vydané 26. července 1945 vyjádřily své požadavky k jeho bezpodmínečné kapitulaci. Tato výzva byla ultimátem, protože pokud by Japonsko nekapitulovalo, tak by podle Postupimské deklarace čelilo „okamžité a úplné zkáze“.¹² Tento dokument nespécifikoval, jaké formě destrukce by Japonsko čelilo, a nezmiňoval použití atomových bomb. Postupimská deklarace se později stala základem nové japonské ústavy, protože v jejích podmínkách se objevují body jako úplná demilitarizace Japonska, eliminace osob a institucí, které z pozic moci povzbuzovaly Japonsko na cestě do války, zavedení základních demokratických svobod, a podobně.¹³

Již na konferenci v Teheránu v roce 1943 Stalin souhlasil, že vstoupí do války s Japonskem, až bude nacistické Německo poraženo. Na Jaltské konferenci v únoru 1945 se Spojenci definitivně dohodli, že Svaz sovětských socialistických republik vstoupí do války s Japonskem nejpozději do tří měsíců od konce války s Německem a Spojené státy uznají nezávislost Mongolska na Číně a sovětské zájmy na Východočínské a Jihomandžuské železnici i v přístavu Port Artur. Tato dohoda byla uzavřena bez souhlasu a vědomí Číny.

Japonsko nevyslyšelo výzvu ke kapitulaci, a tak Spojené státy svrhly 6. srpna 1945 na japonské město Hirošima první atomovou bombu v historii. Japonsko se ani poté nevzdalo, a tak podle dohody vstoupil 8. srpna Sovětský svaz do války s Japonskem, přesně tři měsíce od kapitulace Německa, útokem na Japonskem okupované Mandžusko. Kapitulace stále nepřicházela, a proto Spojené státy svrhly další atomovou bombu 9. srpna na město Nagasaki.

Dne 10. srpna japonská vláda dospěla ke shodě a přijala kapitulaci. Přála si však zachovat výsadu císaře být svrchovaným vládcem. Spojené státy odpověděly o pět dnů později, že tato otázka bude přenechána vrchnímu veliteli spojeneckých sil (Supreme

¹¹ Za Čínu deklaraci podepsal Čankajšek, vůdce Národní strany neboli Kuomitangu.

¹² “Potsdam Declaration,” National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c06.html> (navštíveno 3.2. 2014).

¹³ Ibid.

Commander of Allied Powers, SCAP). Ještě téhož dne odvysílal bezpodmínečnou kapitulaci Japonska císař v rádiu, čímž prakticky skončila 2. světová válka. Oficiální kapitulace byla podepsána 2. září 1945 na americkém křižníku Missouri.

1.1.1 Americké plány v Pacifiku po konci 2. světové války

V roce 1945 neměly tradiční evropské velmoci zasažené válkou žádnou sílu, Čína byla na pokraji občanské války, Japonsko svůj boj také prohrávalo a stále jasněji se vykreslovaly snahy Svazu sovětských socialistických republik o expanzi do severovýchodní Asie. Strategie pro udržení národní bezpečnosti Spojených států na konci druhé světové války spočívala na udržení kontroly v Pacifiku. V březnu 1944 píše admirál William D. Leahy za Výbor náčelníků štábu (Joint Chief of Staff, JCS) tehdejšímu ministrovi zahraničí Cordellovi Hullovi „Jak dokazuje současná válka, ostrovy pod mandátní správou Japonska jsou nepostradatelné pro obranu Spojených států. Jejich zajištění do suverénního držení a pod kontrolu Spojených států je zcela nezbytné pro naši bezpečnost.“¹⁴ Již v roce 1943 byli armádní a námořní stratégové pevně rozhodnutí převzít trvalou kontrolu nad ostrovy svěřenými do mandátní správy Japonska po první světové válce. Spojené státy si plánovaly ponechat námořní a letecké základny na Filipínách, kvůli jejich blízkosti k jihovýchodní Asii, z Okinawy by naopak mohly kontrolovat Žluté moře a severovýchodní Asii. V neposlední řadě ostrovy v Pacifiku podél obchodních tras svěřené do mandátní správy Japonska by umožnily zadržet možného nepřítele v bezpečné vzdálenosti od domoviny. Navíc by Spojené státy v případě války měly přístup k surovinám a zásobám východní Asie. Přesto do Korejské války byla východní Asie až třetí na seznamu bezpečnostních priorit Spojených států po západní Evropě a Blízkém Východu, protože většina válečných plánů předpokládala v případě konfliktu se Sovětským svazem válčení převážně v Evropě. Generál MacArthur, podobně jako většina vojenských stratégů, si myslel, že bezpečnost Spojených států stejně jako bezpečnost Japonska bude nejlépe zajištěna vytvořením ochranného pásu na ostrovech. Nepředpokládal, že by Sovětský svaz zaútočil přímo na

¹⁴ “The Joint Chiefs of Staff to the Secretary of State, Washington, 11 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=turn&entity=FRUS.FRUS1944v05.p1213&id=FRUS.FRUS1944v05&size=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1201.

Japonsko, a přestože si byl vědom sovětské hrozby, tak dle jeho názoru by Sovětský svaz respektoval japonskou neutralitu, pokud by nedošlo k jeho znovu ozbrojení.¹⁵

Americké vojenské plány vytvořené během let 1945-1947 pro případ války se Sovětským svazem také počítaly s atomovým náletem z Anglie a možná také Egypta a Indie, ale kromě nich hlavně ze základen na Rjúkjú, v Japonsku. Ovšem během roku 1947 se pozornost vojenských stratégů čím dál více upínala k Okinawě.¹⁶

Zatímco armáda volala po přímé anexi ostrovů v Pacifiku a ostrova Rjúkjú, ministerstvo zahraničí usilovalo o souhlas s kontrolou těchto ostrovů od Organizace spojených národů (OSN) a možnost navrácení Okinawy Japonsku. Námořnictvo Spojených států prohlásilo, že je jejich „morálním právem“ anektovat stovky pacifických ostrovů. Během jednání v Londýně prezident Truman znovu potvrdil, že Washington bude pokračovat v jednostranné kontrole Japonska. Ministr zahraničí James F. Byrnes měl pochybnosti ohledně těchto výroků, protože Stalinovi naznačovaly, že Spojené státy postupovaly v Japonsku jednostranně, tak jako Rusové na Balkáně.¹⁷ To by mohlo vést k ospravedlňování chování ze strany Sovětů a také by to mohlo ještě více oslabit vliv Spojených států v tomto regionu. Spojené státy nakonec předložily návrh Radě bezpečnosti OSN (RB OSN), ve kterém získávaly úplnou kontrolu nad Japonskem na neomezenou dobu a ponechaly status Okinawy neurčitý. Přestože tento návrh nebyl v očích Velké Británie, Austrálie, Nového Zélandu a Sovětského svazu velmi populární, Rada bezpečnosti OSN ho nakonec v dubnu 1947 schválila.¹⁸

1.1.2 Ruské plány v Pacifiku po konci 2. světové války

Spojené státy obdržely zprávu od Velké Británie o snahách Sovětského svazu propojit Mandžusko, Koreu, Sachalin a Kurily do hospodářsky samostatné zóny, jež by si mohla také udržovat významnou vojenskou sílu. Takto by Sovětský svaz docílil odepření zdrojů východní Asie Japonsku.¹⁹ Mezi ty, kteří se této možnosti obávali, patřil i W. A. Harriman, americký velvyslanec v Sovětském svazu.²⁰ Společně s generálem MacArthurem měli strach, že se Sovětský svaz pokusí získat celou Koreu,

¹⁵ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 53-54 a 65-66.

¹⁶ *Ibid.*, 56.

¹⁷ *Ibid.*, 57-59.

¹⁸ *Ibid.*, 57-59.

¹⁹ *Ibid.*, 53.

aby integroval její ekonomiku se sibiřskou a mandžuskou, a tím posílil svůj vliv ve východní Asii. Tímto by přímo ohrozil Japonsko jak ekonomicky, tak také fyzicky.²¹

Den po japonském přijetí kapitulace 16. srpna 1945 souhlasil Stalin se jmenováním generála Douglase MacArthura vrchním velitelem spojeneckých sil, ovšem překvapil Američany obnovením požadavku na vytvoření ruské okupační zóny na ostrově Hokkaido. Na to prezident Truman odpověděl žádostí, aby Sovětský svaz pustil americké letectvo do svých okupačních zón na Kurilských ostrovech.²²

1.2 Okupační zóny, Far Eastern Commission a Allied Council for Japan

Už v Moskevské deklaraci z 30. října 1943 Spojené státy podepsaly, že „ty státy ve válce se společným nepřítelem budou jednat společně ve všech záležitostech spojených s kapitulací a odzbrojením tohoto nepřítele. [...] Za účelem udržení mezinárodního míru a bezpečí [...] se budou společně radit a v případě potřeby budou konzultovat i s dalšími členy Spojených národů“.²³ Dále 1. prosince 1943 Spojené státy společně s Velkou Británií a Čínou²⁴ podepsaly Káhírskou deklaraci o cílech války proti Japonsku, kde uvádějí: „[Velká Británie, Čína a Spojené státy] bojují v této válce, aby zadržely a potrestaly japonskou agresi“,²⁵ což ukazuje jejich záměr spolupracovat. V neposlední řadě v Teheránské deklaraci z 1. prosince 1943 Spojené státy, Velká Británie a Sovětský svaz prohlašují: „Budeme usilovat o spolupráci a aktivní zapojení všech států, malých i velkých, jejichž lidé jsou v srdci a mysli oddáni, tak jako naši lidé, odstranění tyranie a otroctví, útisku a netolerance“²⁶ což ukazuje, že tyto tři velmoci měly snahu spolupracovat a ke kooperaci se zavázaly. Spojené státy si byly vědomy svých závazků ke konzultaci a spolupráci se Spojenci, a proto na Moskevské konferenci v říjnu 1943 souhlasily s vytvořením European Advisory Commission (EAC), kde se měly radit o problémech Evropy zejména po poražení nacistického Německa. Ze stejného důvodu měla později vzniknout Far Eastern Advisory Commission (FEAC), kde by se řešily problémy východní Asie po poražení Japonska. V dubnu 1945 State-War-Navy

²⁰ William Averell Harriman působil jako americký velvyslanec v Sovětském svazu v letech 1943-46.

²¹ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 64.

²² *Ibid.*, 57.

²³ Report by the State-War-Navy Coordinator Subcommittee for the Far East, Washington, 30 April, 1945, *Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1945. The British Commonwealth, the Far East, Volume VI*, United States Department of State,

<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1945v06> (staženo 12.3. 2014), 530.

²⁴ Za Čínu deklaraci podepsal vůdce Kuomintangu Čankajšek.

²⁵ „Report by the State-War-Navy Coordinator Subcommittee for the Far East“, 530.

²⁶ *Ibid.*, 530-531.

Coordinating Committee (SWNCC) ve své zprávě píše, že „nejlepší způsob, jak uskutečnit závazek této [americké] vlády konzultovat se svými spojenci problémy spojené s Dálným Východem přímo vzniklé bezpodmínečnou kapitulací nebo naprostým poražením Japonska, je přes ustanovení Far Eastern Advisory Commission.“²⁷ SWNCC ve své zprávě z 30. dubna 1945 dále doporučuje, že „Po bezpodmínečné kapitulaci Japonska, by v okupační armádě a ve vojenské okupační správě měli být reprezentováni, do té míry jak jen to bude možné, Spojenci, kteří se podíleli na válce proti Japonsku.“²⁸ Tato zpráva také poznamenává, že zapojení asijských jednotek do okupace by Japonce donutilo uvědomit si, že většina světa, ať už západního nebo východního, stojí proti nim a nejedná se tedy o rasovou válku nebo snahu šířit „imperialismus bílých.“²⁹ Na druhou stranu již v lednu 1944 Britové uznali, že oblast centrálního Pacifiku a Japonska z hlediska vedení války a vojenských vlád patří pod jurisdikci armády a námořnictva Spojených států.³⁰ Vnitřní územní výbor pro Dálný východ (Inter-Divisional Area Committee on the Far East) ve své zprávě z března 1944 konstatuje „Geografická pozice Spojených států vzhledem k Japonsku, vojenské a finanční prostředky Spojených států stejně jako okolnosti vedoucí k válce v Pacifiku – vedou k tomu, aby primární zodpovědnost, zajistit splnění podmínek kapitulace a fungování vojenské vlády, připadla Spojeným státům.“³¹ Klíčová role Spojených států při okupaci Japonska byla tedy daná jejich zásadní rolí ve válce v Pacifiku, přesto další státy počítaly se zapojením do procesu okupace, nebo si jej alespoň přály. Například Asociace Britské Malajsie zaslala Britské koloniální správě žádost o zapojení malajského regimentu do jakékoli okupační armády. Mnoho vlivných Američanů, jako byl například Hanson Baldwin, jenž působil jako vojenský editor pro New York Times, podporovalo návrh, aby okupace byla provedena národními kontingenty vybranými z různých států OSN.³²

Jak je již zmíněno v předchozí části, Sovětský svaz měl zájem o vytvoření okupační zóny v Japonsku, konkrétně na ostrově Hokkaidó. Z již zmíněné Káhirské deklarace

²⁷ Ibid., 531-532.

²⁸ Ibid., 534.

²⁹ Ibid., 534.

³⁰ “Memorandum Prepared by the Inter-Divisional Area Committee on the Far East, Washington, 13 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=turn&entity=FRUS.FRUS1944v05.p1214&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1202.

³¹ Ibid., 1202.

³² Ibid., 1203.

vyplývá, že Čína také předpokládala svou účast při této okupaci. Podobný požadavek na zastoupení v Japonsku vznesla i Velká Británie. Spojené státy zvažovaly možnost rozdělení Japonska do okupačních zón, zvláště kdyby byla okupace prováděna národními kontingenty států OSN. Vytvoření okupačních zón předcházela skutečnost, že samotné Japonsko se skládalo ze čtyř hlavních ostrovů, a tak bylo vhodné k rozdělení do zón podle těchto geografických hranic. Na druhou stranu bylo Japonsko tradičně centralizované a politicky, kulturně, ekonomicky i etnicky jednotné, takže by bylo v případě zón problematické použít národní strukturu při formování vojenských vlád.³³

Přestože Spojené státy zvažovaly možnost rozdělit Japonsko do okupačních zón, tak jak to bylo provedené s Německem, nakonec se rozhodly okupovat ho jako celek a samostatně bez výraznějšího zastoupení Spojenců. Odlehlejší državy byly rozděleny mezi Spojence – například Severní Korea, Sachalin a Kurilské ostrovy se ocitly pod správou Sovětského svazu, Jižní Korea, Okinawa, souostroví Amami, ostrovy Ogasawara a Japonské ostrovy v Mikronésii spadaly pod správu USA, Tchaj-wan a Pcheng-chu připadly do správy Čínské republiky. Změna původního plánu je přičítána nedůvěře prezidenta Harryho Trumana vůči SSSR a je možné pouze spekulovat o tom, zda by Sovětský svaz ve své zóně vytvořil komunistickou Lidově demokratickou republiku Japonsko. Historikové Reischauer a Craig tvrdí, že „bylo velkým štěstím“, že Japonsko bylo okupováno právě Spojenými státy a ne Sovětským svazem, protože na jednu stranu v Japonsku existovala tradice parlamentního systému, který vznikl po přijetí ústavy *Meidži* v roce 1890, ale na stranu druhou zde byla i „ekonomická struktura válečné kontroly a národní mobilizace“, a tak mělo kvůli své „připravenosti ke státnímu plánování a kolektivistickému odhodlání“ výborné předpoklady stát se ukázkovou komunistickou zemí.³⁴

Velká Británie dále požadovala dvouúrovňovou radu, která by radila generálu MacArthurovi, nejvyššímu veliteli spojeneckých sil (Supreme Commander for the Allied Powers, SCAP), a jeho Kanceláři nejvyššího velitele spojeneckých sil (také označované zkratkou SCAP). Spojené státy nemohly tyto požadavky ignorovat a reagovaly předložením návrhu na vytvoření Poradní komise pro Dálný východ (Far Eastern Advisory Commission, FEAC) složené z hlavních Spojenců. Tato komise ovšem neměla žádné pravomoci a zůstávala by tedy striktně poradním orgánem. Spojené státy nikdy neuvažovaly o skutečné spojenecké okupaci a vždy počítaly s tím,

³³ Ibid., 1204.

³⁴ Craig a Reischauer, *Dějiny Japonska*, 270.

že budou nejen dirigentem, ale i prvními houslemi. USA považovaly za žádoucí, aby spojenecké země ve válce s Japonskem byly reprezentovány v armádní okupaci a vojenské vládě, přesto „předpokládaly, že takováto reprezentace nebude tak velká, aby ohrozila dominantní americký charakter“.³⁵

Tehdejší ministr zahraničních věcí USA Byrnes nejdříve odmítal požádat SSSR, aby vstoupil do Spojenecké rady pro Japonsko, tak jako neuznával satelitní státy Bulharsko a Rumunsko. Byrnesova neochota dělat kompromisy vyústila v obvinění Molotovem, že si Američané hrají na „diktátora celého světa“. Nakonec Byrnes poslechl rady Harrimana i Charlese Bohlena³⁶ a vyjádřil ochotu znovu zvážit uznání moskevských smluv s Rumunskem a Bulharskem, přesto se ale stále bránil přizvání SSSR do FEAC. Harriman se snažil Byrnese přesvědčit, že SSSR má zájem o Japonsko především ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla snaha o zařazení mezi velmoci, čímž by bylo Rusko bráno jako rovnocenné Spojeným státům. Druhým důvodem byla možná „výměna“ podřízené pozice SSSR v Japonsku za obdobné postavení USA na Balkáně, kde se Kreml snažil prosadit svou sféru vlivu. Podle Harrimana totiž Stalin považoval Japonsko za americkou politickou analogii k východní Evropě. Stalin varoval, že pokud nebude brán jako rovnocenný partner při jednáních o Japonsku a pokud nebude přizván do kontrolního orgánu v Japonsku, tak bude bojkotovat spolupráci a zahájí samostatnou politiku v Asii. Vzápětí ale nabídku připojit se k FEAC odmítl. Moskva nechtěla zastoupení v poradním orgánu, nýbrž v mezinárodním orgánu, který by kontroloval proces provádění okupace. James Dunn, tehdejší zástupce ministra zahraničních věcí USA na setkání ministrů zahraničí v Londýně, v reakci na tuto situaci prohlásil, že Spojené státy za žádných okolností nenechají oslabit svůj vliv v Japonsku kontrolní radou, to znamená, že nebyly ochotny vytvořit takovou radu, která by měla skutečnou moc (například právo veta, apod.). Spojené státy a SSSR se navzájem obviňovaly ze snahy narušit křehkou rovnováhu a z úsilí získat pro sebe co nejvíce moci ve světě. Velká Británie návrh USA, ve kterém FEAC neměla žádnou reálnou moc, také kritizovala.³⁷

Na konferenci v Moskvě koncem prosince 1945 bylo nakonec dosaženo kompromisu. Poradní komise pro Dálný východ měla být přejmenována na Komisi pro

³⁵ “Memorandum Prepared by the Inter-Divisional Area Committee on the Far East, Washington, 13 March, 1944”, 1205.

³⁶ Charles Eustis Bohlen byl americkým diplomatem v letech 1929-1969 a specialista na SSSR. V letech 1953-1957 nahradil G. Kennana ve funkci velvyslance USA v SSSR.

³⁷ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 58-60.

Dálný východ (Far Eastern Commission, FEC) se sídlem ve Washingtonu a dále vznikla Spojenecká rada pro Japonsko (Allied Council for Japan, ACJ) v Tokiu. Změna jména z Poradní komise pro Dálný východ na Komisi pro Dálný východ bylo důležité, protože jak napsal Byrnes: „Už 9. srpna jsme pozvali Sovětský svaz, Velkou Británii a Čínu, aby se k nám připojili ve snaze dodržet cíle Postupimské deklarace a podmínky japonské kapitulace. FEAC byla založena v říjnu, ale Velká Británie měla výhrady k poradnímu charakteru Komise a Sovětský svaz žádal rozhodnutí o kontrolním aparátu v Tokiu před přistoupením do Komise.“³⁸

Sovětský svaz tedy po vytvoření ACJ a přejmenování Komise na FEC souhlasil vstoupit do obou orgánů. Komise pro Dálný východ se sídlem ve Washingtonu byla ustanovena v říjnu 1945 za účelem dohlížet na fungování ACJ a formulovat politiku a principy okupace. Ovšem její funkce byla pouze symbolická. Rozhodnutí Komise nebyla závazná, pokud s nimi Spojené státy a jiné „velké mocnosti“ nesouhlasily.³⁹ V této komisi byli zástupci Velké Británie, Sovětského svazu, Francie, Nizozemí, Kanady, Indie, Číny, Austrálie, Nového Zélandu, Filipín a samozřejmě také Spojených států.

Ve Spojenecké radě pro Japonsko byli zástupci čtyř vítězných mocností a to Sovětského svazu, Číny, USA a Velké Británie. Podobné mezinárodní orgány se často ukázaly jako neefektivní, ale ne tolik, jako v případě ACJ. Velká Británie, Rusko a Čína se snažili fungování ACJ co nejvíce rozšířit, naopak Spojené státy, které Radě předsedaly, se snažily funkce omezovat, aby ACJ měla co nejmenší dopad na průběh okupace a zaváděné reformy. Funkcí ACJ bylo radit se s vrchním velitelem spojeneckých sil a předkládat mu doporučení. SCAP fungování ACJ omezovalo – například po třicáté osmé schůzi nemohli členové ACJ volně navrhopvat témata k diskuzi a museli žádat SCAP o jejich schválení. To znamená, že pokud Kancelář nejvyššího velitele spojeneckých sil nechtěla, aby Rada něco připomínkovala nebo se na některé téma vyjadřovala, jednoduše to neschválila k diskuzi, a tak o tom ACJ nemohlo debatovat a dojít k jednotnému stanovisku. SCAP také nemusel informovat o svých rozhodnutích, to znamená, že pokud už Rada vydala nějaká doporučení, nikdo mimo SCAP nevěděl, zda byla schválena a implementována, popřípadě z jakých důvodů nebyla. Dalším způsobem, jak omezit produktivitu ACJ, byla taktika, kdy předseda Rady nebo zástupce SCAP předkládali zdlouhavé reporty. Jejich přečtení zabralo

³⁸ „Report by Secretary Byrnes, December 30, 1945”, Yale Law School: The Avalon Project, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/decade19.asp (navštíveno 5. dubna 2014).

³⁹ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 61.

hodiny, což členy ACJ unavilo a porada byla odložena. Naopak Sovětský svaz čím dál tím více využíval Radu, aby vypíchl slabá místa SCAP a znemožnil vrchního velitele spojeneckých sil. Neefektivita ACJ se ještě prohloubila poté, co ruský delegát začal jednání bojkotovat. Stalo se tak poté, co předseda Rady odmítl jeho návrh tématu pro diskuzi s názvem „nedemokratická opatření japonské vlády“, naopak dal na program téma repatriace Japonců, což bylo namířeno proti Sovětskému svazu, neboť v jimi držených oblastech bylo stále velké množství Japonců. Ukázkou neefektivity ACJ bylo období od srpna 1947 do prosince 1949 (období po odchodu ruského delegáta), kdy bylo z šedesáti čtyř jednání padesát tři odročeno předsedou ACJ necelou minutu po jejich zahájení.⁴⁰

V podstatě tedy představitelé USA a SSSR uzavřeli kompromis, Rusové získali jen symbolickou roli v rozhodování o Japonsku a podobný vliv měli Američané v dění na Balkáně.⁴¹

1.3 Role a význam Japonska v americké zahraniční politice

Po konci války se jen málo Američanů zajímalo o dění v Japonsku. Bylo mimo hlavní dění začínající studené války, relativně nečinné (v porovnání například s Čínou) a jeho kultura se jevila příliš odlišná. Navíc americká zahraniční politika byla v té době tradičně eurocentrická. Před korejskou válkou a vlnou protestů proti kolonialismu v Jihovýchodní Asii věnovala americká média, stejně jako veřejnost a Kongres, raději svou pozornost dramatické občanské válce v Číně. První rok a půl okupace přenechával s úlevou prezident Truman a jeho administrativa dění v Japonsku na generálu MacArthurovi a věnoval se jiným problémům. Ve Washingtonu byla vytvořena reformní politika pro Japonsko pod názvem Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC 150/4/A), jež vytyčila základní cíle okupace a teoreticky obsahovala její celou politickou agendu. Ta byla doručena generálu MacArthurovi v srpnu 1945 a poté byl problém Japonska ve Washingtonu odsunut do pozadí.⁴²

SWNCC 150/4/A navazovala na Postupimskou deklaraci a jako první nařizovala nejvyššímu veliteli spojeneckých sil odzbrojit a demobilizovat nepřítele a vytvořit reprezentativní vládu. Dále se měl okupační štáb snažit například o prosazení

⁴⁰ Immanuel C. Y. Hsu, „Allied Council for Japan“, *The Far Eastern Quarterly* 10, No. 2 (únor 1951): 173-178.

⁴¹ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 61.

⁴² *Ibid.*, 22-24.

individuálních svobod, svobody slova a svobodného tisku.⁴³ Politický program nastíněný v SWNCC 150/4/A a prosazovaný okupační správou do roku 1947 byl formován na progresivních myšlenkách Nového úředu. Více se jím budu zabývat v druhé kapitole.

V roce 1947 až 1948 začalo docházet ke změně v politice USA vůči Japonsku. V Číně se opět rozhořela občanská válka, ve které čím dál více prohrával, Američany podporovaný Kuomintang a sílila Komunistická strana Číny. Jihovýchodní Asii se šířila povstání proti koloniálním správám. Spojené státy nejvíce znepokojoval stále sílící Sovětský svaz a šíření komunismu. To vše přispělo ke změně vnímání Japonska, jež se stalo z nepřítele možným strategickým spojencem. Ve snaze zabránit šíření sovětské moci a komunismu bylo v zájmu Spojených států vytvořit alianci se stabilním a ekonomicky silným státem ve východní Asii, a tak v dalších letech okupace dominovala v politice SCAP snaha o ekonomické ozdravení a vedla se diskuze o znovuvyzbrojení Japonska.⁴⁴ K reorientaci americké zahraniční politiky z Číny na Japonsko přispělo jmenování George C. Marshalla ministrem zahraničí USA v roce 1947 po jeho odjezdu z Číny, kde se neúspěšně snažil vyjednat dohodu mezi Kuomintangem a Komunistickou stranou Číny. Dění v Číně ovlivňovalo Japonsko i dalším způsobem. Američané se obávali, že Stalin se bude snažit proniknout na asijskou pevninu a ovládnout ji. Měli za to, že začne vstupem do Mandžuska a půjde dále na jih. Hrozilo spojení Sovětského svazu s Komunistickou stranou Číny, kterou již podporovali. Získání tak velké moci pro Sovětský svaz rozhodně nebylo v zájmu USA, na druhou stranu však mnoho Američanů, s Harrimanem v čele, považovali Kuomintang za příliš nepopulární, zkorumpovaný a rozštěpený. Nepředpokládali, že by mohl zvítězit – a to ani s americkou podporou. Hrozba šířícího se sovětského vlivu v Asii (ať už z bezpečnostního, ekonomického nebo ideologického hlediska) způsobila, že Japonsko bylo citlivější vůči sovětskému tlaku a důležitější pro americkou bezpečnostní politiku v Asii, protože přebíralo místo Číny jako „hlavního“ spojence USA ve východní Asii.⁴⁵

Význam Japonska se dále zvyšoval s narůstajícím napětím v Koreji a po zahájení korejské války v červnu 1950. Poradce pro válečné reparace Edwin Pauley, který Koreu navštívil v červnu 1946, varoval prezidenta Trumana před výzvami, které rozdělenná

⁴³ „U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC150/4/A)“, http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/022_2/022_2_001r.html (navštíveno 29.3.2014).

⁴⁴ Ekonomické ozdravení spadá do druhého období okupace, a tudíž se mu v této práci z důvodu omezeného rozsahu nemohu věnovat. Diskuzi o znovuvyzbrojení Japonska se zabývám v následující kapitole.

⁴⁵ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 64.

Korea přinese. Podle něj se komunisté v jižní části země organizovali za účelem ovládnout průmyslovou infrastrukturu vytvořenou Japonci. To mělo být prvním krokem ke sjednocení země pod ruskou komunistickou kontrolou, což by ohrozilo nejen sousední Čínu, ale také Japonsko, protože obě země byly s Koreou geograficky i ekonomicky svázané.⁴⁶ Japonsko se do války vojensky nezapojilo, protože bylo stále ještě okupovaným státem, ale dodávalo velké množství zboží a pracovní síly na podporu Jižní Koreje, na jejíž stranu se Spojené státy postavily. Válka samotná umožnila obnovu ekonomiky Japonska, jež měla od konce války problémy. Až do poloviny roku 1950 se americká ministerstva zahraničí a obrany nemohla uvnitř ani mezi sebou navzájem domluvit, zda znovuvyzbrojit Japonsko a zda si v Japonsku ponechat ofenzivní základny i po konci okupace.⁴⁷

⁴⁶ Ibid., 76.

⁴⁷ Ibid., 55.

2. VNITŘNÍ DĚNÍ V PRVNÍM OBDOBÍ OKUPACE 1945-47

2.1 Okupační správa

Již 14. srpna tedy v Den vítězství nad Japonskem (Victory Over Japan Day, V-J Day), americký prezident Harry Truman jmenoval generála Douglase MacArthura nejvyšším velitelem spojeneckých sil (Supreme Commander for the Allied Powers, SCAP). Ještě dříve než byla oficiálně podepsána kapitulace, 2. září 1945 na křižníku amerického námořnictva Missouri, do Japonska dorazily první okupační síly. Tímto byl odstartován proces, který trval necelých sedm let, do dubna 1952, kdy byla okupace oficiálně ukončena.

Už během roku 1944 Spojené státy diskutovaly různé scénáře okupace. Zabývaly se nejen tím, kdo by se měl okupace účastnit a jaké by v ní měl mít slovo (toto bylo zmíněno v první kapitole), ale USA se také musely rozhodnout, jakým stylem okupaci povedou. Základní otázkou bylo, zda má být okupace „trestná, mírná, nebo se má primárně snažit zajistit reparače“.⁴⁸ Už v březnu 1944 Vnitřní územní výbor pro Dálný východ doporučil, aby vojenská vláda nepodnikala kroky s účelem Japonsko trestat nebo zbytečně pokořit japonský lid, ale jednala tak, aby zajistila bezpečnost okupačních jednotek. „Charakter vojenské vlády a míra tvrdosti, kterou může vojenská vláda shledat potřebnou nebo naopak rozsah pomoci pro japonský lid a také čas, ve kterém bude pomoc poskytnuta, bude ve velké míře záviset na chování a postoji Japonců, jejich ochotě splnit podmínky kapitulace a mírové smlouvy, a jejich spolupráci s vojenskými orgány a s vládami států OSN“.⁴⁹

2.1.1 Struktura okupační správy a její instituce

Hlavní a nejdůležitější osobou se stal generál Douglas MacArthur, který stál v čele okupace. Tu řídil pomocí Kanceláře nejvyššího velitele spojeneckých sil, jež byla v Japonsku známější pod názvem Okupační štáb (General Headquarters, GHQ). Tento hlavní orgán sídlil v centru Tokia. Pod SCAP patřily také okupační jednotky Austrálie,

⁴⁸ “Memorandum Prepared by the Inter-Divisional Area Committee on the Far East, Washington, 22 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1213.

⁴⁹ Ibid., 2013-2014.

Velké Británie, Indie, Kanady a Nového Zélandu, které se organizovaly do Okupačních sil britského společenství národů (British Commonwealth Occupation Force, BCOF).

V rámci mezinárodní kontroly fungoval poradní orgán Spojenecká rada pro Japonsko (Allied Council of Japan, ACJ) sídlící v Tokiu a Komise pro dálný východ (Far Eastern Advisory Commission) ve Washingtonu (zmíněných v první kapitole). Američané se rozhodli okupaci Japonska řídit nepřímou přes japonský správní aparát, který tak až na některá ministerstva zůstal nezměněn. Podle něho byl strukturován Okupační štáb, který vytvářel reformy a politiky, ale záleželo na japonském správním aparátu, aby je implementoval.⁵⁰

2.2 Cíle okupace a potrestání Japonska za válku

Američané se poučili z první světové války, a proto nebylo cílem okupace poraženou mocnost trestat nebo se jí jakkoli mstít, ale spíše Japonsko demilitarizovat a demokratizovat. Spojené státy si v Postupimské deklaraci v roce 1945, která požadovala bezpodmínečnou kapitulaci Japonska, vytyčily dvojí snahu demilitarizace a demokratizace za cíle okupace a tyto cíle byly později přímo zahrnuty v poválečné ústavě Japonska. Ve článku 9 a 10 Postupimské deklarace se píše: „Japonským vojenským silám, po jejich odzbrojení, by mělo být dovoleno navrátit se do svých domovů s možností vést nenásilný a produktivní život. Naším záměrem není zotročení Japonců jako rasy nebo jejich zničení jako národa [...]. Japonská vláda musí odstranit všechny překážky, které stojí v cestě obrození a posílení demokratických tendencí japonského lidu. Musí být zavedena svoboda slova, náboženství a myšlení, stejně jako respektování základních lidských práv.“⁵¹ Právo na život, svobodu a usilování o štěstí je později garantováno ve článku 13 nové japonské ústavy. Článek 14 stanovuje všechny lidi navzájem sobě rovné bez ohledu na rasu, náboženské vyznání, pohlaví, sociální status a rodinný původ. V nové ústavě se Japonci také zřikají práva na armádu, ale toto téma bude probíráno později.

Okupační správa měla podstoupit kroky, které by předešly nové válce v budoucnu. Mezi tyto kroky patřila demilitarizace, vyloučení osob zodpovědných za válku ze státního aparátu nebo z rozhodovacích funkcí a jejich následné potrestání, likvidace orgánů militarismu a demokratizace Japonska. Japonsko sice muselo platit

⁵⁰ Ibid., 27.

⁵¹ “Potsdam declaration“, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c06.html> (navštíveno 5.4.2014).

reparace, ale tyto reparace nebyly tak vysoké, aby je Japonsko nebylo schopno splácet, jako to bylo v případě Německa po první světové válce. Reparace tak nezavdaly příčinu šíření extremismu a nenávisti vůči vítězné straně, jak je možné vidět na stále přetrvávajících přátelských vztazích obou zemí. Byla to americká okupační správa, která se zasloužila o to, aby po Japonsku nebyly vyžadovány nepřiměřené reparace. Její úplně první hlášení určovalo, že reparace budou limitovány na zabavení majetku zanechaného v bývalých japonských teritoriích, a na materiál kdekoli v japonském držení, který „není nepostradatelný pro japonské mírové hospodářství“.⁵²

2.2.1 Demilitarizace Japonska

S cílem demilitarizace Japonska se Okupační správa pustila do likvidace orgánů podněcujících, podporujících nebo umožňujících válku. Prvním krokem byla demobilizace vojenských složek. Hned poté následovalo rozpuštění polovojenských a ultranacionalistických organizací. Ve třetím kroku byla provedena „čistka“, ve které měli být odstaveni z veřejného života všichni lidé, kteří podporovali japonskou agresi. Kromě těchto kroků byla samozřejmě také zastavena vojenská výroba.

Do Japonska byly poslány 6. a 8. armáda, aby zajistily průběh okupace, počáteční odzbrojení a demobilizace probíhali plynule, a proto 6. armáda byla z Japonska stažena už v lednu 1946.⁵³ Japonskou kapitulací se rozpadlo Japonské impérium. Všichni Japonci, ať už civilisté nebo vojáci, byli vyzváni k návratu do vlasti. Při procesu demobilizace existovaly obavy, že japonští vojáci, hlavně ti mimo Japonsko, se odmítnou vzdát. Proto bylo velmi důležité, aby vojáci slyšeli přímo císařův rozkaz vzdát se. Vrátit sedm miliónů Japonců, ať už vojáků, úředníků, obchodníků a dalších rozmístěných po Pacifiku, na asijské pevnině a v jihovýchodní Asii, do vlasti a zároveň je při tom chránit před rozhořčenými místními obyvateli byl nelehký úkol. Pod dozorem amerického námořnictva shromáždili Japonci téměř 400 přepravních lodí.⁵⁴ I tak ale proces kapitulace trval déle než dva roky a mnoho japonských vojáků zůstalo ve vězeních (např. na Sibiři). V procesu repatriace japonských vojsk, Američané odsun některých oddílů z Číny, Indočíny a Východní Indie pozastavili. Tyto jednotky se přidaly ke Kuomintangu v boji proti komunistům a pomáhaly francouzské a nizozemské

⁵² Mark E. Caprio, Yoneyuki Sugita, eds., *Democracy in Occupied Japan* (New York: Routledge, 2007), 3.

⁵³ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 27.

⁵⁴ *Ibid.*, 27.

koloniální správě zabránit nacionalistů v získání moci na těchto územích po porážce Japonska. Většina japonských jednotek se vrátila do vlasti během roku 1946, ale některé jednotky bojující po boku Kuomintangu zůstaly v Číně až do konce čínské občanské války v roce 1949.⁵⁵

Okupační správa zrušila ministerstvo války a námořnictva (Ministry of War, Ministry of the Navy). Bylo zrušeno ministerstvo vnitřních věcí (Ministry of Home Affairs), které mělo za války velmi silné postavení. Místo nich bylo vytvořené ministerstvo výstavby (Ministry of Construction), Národní policejní agentura (National Police Agency) a Agentura místní samosprávy (Local Autonomy Agency).⁵⁶ Byly rozpuštěny ostatní polovojenské a ultranacionalistické organizace. Postupně byla zrušena tajná policie, která byla oporou militantního režimu, a bylo propuštěno přes dva a půl tisíce politických vězňů. Zákon o udržení pořádku (Peace Preservation Law), který umožňoval jejich uvěznění před válkou a za války, byl odvolán. Tyto kroky napomohly k přerodu z militaristického státu na demokratičtější uskupení. S demilitarizací také souviselo uzavření továren používaných pro válečnou výrobu. Některé továrny byly zrušeny a materiál z nich byl použit na platbu reparací, další byly úplně zbořeny, přestože část továren mohla být využita k mírovým účelům. Tyto kroky nadále zvyšovaly už tak kritickou nezaměstnanost. Celá odvětví spojená s militarismem tak na nějakou dobu v Japonsku téměř vymizela, jako například letecký nebo lodní průmysl.

Aktivní účast ve veřejném životě měla být odepřena všem, kteří válku podporovali. „Čistky“ zasáhly čtyři hlavní skupiny lidí. Do první skupiny se řadily většinou starší osoby, často hlavy místních odvětví, které plnily národní rozkazy. Mnoho z nich bylo členy Imperial Reserve Association, což byla organizace veteránů. Do druhé skupiny byli zařazeni vedoucí představitelé soukromých firem z odvětví financí, obchodu, průmyslu a médií. Třetí skupiny tvořili politici působící na národní úrovni. Poslední skupina představovala státní zaměstnance, ale tady musela být okupační správa opatrná, protože fungování okupace bylo postaveno na japonském byrokratickém aparátu a potřebovalo jej k zavedení reforem. Celkem se „čistka“ týkala více než dvou set tisíc osob.⁵⁷ Politolog Dominic Kelly ovšem upozorňuje, že okupační správa vnímala tuto „čistku“ jako byrokratickou záležitost, jež dle objektivních kritérií mohla být provedena japonským vládním aparátem – v praxi ji prováděli stejní lidé,

⁵⁵ Ibid., 27.

⁵⁶ Gary Allison, *Japan's Postwar history* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2004), 54.

⁵⁷ Ibid., 54.

kteří se podíleli na vytváření japonské válečné politiky, a proto nemohla být vykonána objektivně a efektivně.⁵⁸

2.2.2 Soudy

O potrestání válečných zločinců rozhodoval Mezinárodní vojenský soud pro Dálný východ (International Military Tribunal for the Far East, IMTFE)⁵⁹, který byl svolán v dubnu 1946 a skládal se z devíti soudců vybraných po jednom ze signatářských zemí japonské kapitulace (konkrétně dokumentu nazývaného Instrument of Surrender z 2. září 1945) a to z Austrálie, Číny, Francie, Kanady, Nizozemí, Nového Zélandu, Sovětského svazu, Spojených států a Velké Británie, a kromě nich také ze dvou soudců z Indie a Filipín. Soud byl vytvořen na základě Káhirske deklarace, Postupimské deklarace a Moskevské konference, jež žádaly potrestání osob zodpovědných za svedení japonského národa na válečnou cestu. Spojenci se ovšem nemohli shodnout na tom, koho a jak by měli soudit. Generál MacArthur se rozhodl zahájit zatýkání na začátku září 1945 i bez shody Spojenců a brzy po kapitulaci nařídil zatčení třiceti devíti podezřelých. Většina z nich patřila mezi členy kabinetu generála Tódžoa Hideki, jenž byl u moci od října 1941 do července 1944. V lednu 1946 vydal MacArthur prohlášení, ve kterém žádal zřízení IMTFE a ještě tentýž den schválil zakládající listinu IMTFE, jež určovala, jak bude soud zřízen, kterými zločiny se bude zabývat a jak bude soud fungovat. Generál MacArthur také jmenoval soudce. Japonsko již v rámci kapitulace souhlasilo s předvedením válečných zločinců před spravedlnost.⁶⁰

Už v prosinci 1945 před vytvořením IMTFE, zřídil generál MacArthur Mezinárodní sekci obžaloby (International Prosecution Section, IPS), která patřila pod SCAP a byla umístěna v jeho ústředí.⁶¹ Washington vydal směrnici SWNCC57/3, která omezovala působnost IPS a dávala generálu MacArthurovi „pravomoc snížit, schválit nebo [...] změnit“ dané tresty.⁶² Do čela IPS jmenoval samotný prezident Truman Josepha Keena z Ministerstva spravedlnosti Spojených států. USA kontrolovaly, stejně jako u celé okupace, většinu aspektů soudu. Například nechal generál MacArthur vytvořit Centrální

⁵⁸ Dominic Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia*, 37.

⁵⁹ Taky je známý pod názvy Tokyo Trials a Tokyo War Crimes Tribunal.

⁶⁰ Charter of the International Military Tribunal for the Far East, Yale Law School: The Avalon Project, <http://web.archive.org/web/19990222030537/http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imtfech.htm> (navštíveno 6.4.2014).

⁶¹ Cedric Ryngaert, Jan Wouters, Luc Reydam, *International Prosecutors*, (Oxford University Press, 2012), 208-211.

⁶² Bix, Hirohito: *Vznik moderního Japonska*, 449.

výslechové centrum (Central Interrogation Center), které požadovalo, aby si spojenci vyžádali povolení k provedení výslechu zadržených Japonců, přičemž vždy musel být u výslechu přítomen člen americké zpravodajské služby.⁶³

IMTFE byl formován podle modelu Norimberského procesu (Norimberg Trials). Zločiny byly rozděleny do tří skupin podle závažnosti. Ve skupině A byli zločinci obvinění z přípravy a vedení japonské agrese.⁶⁴ Je zajímavé, že když v únoru a březnu roku 1946 Mezinárodní sekce obžaloby vybírala a vyslýchala podezřelé, kteří měli být obvinění ze „zločinů proti míru“, to znamená, obžalovaní ve skupině A, tak mezi třiceti jmény amerického seznamu ani mezi jedenácti jmény na britském seznamu nebyl císař Hirohito, zatímco Australané navrhli rovných sto lidí, přičemž císař Hirohito na jejich seznamu figuroval.⁶⁵ Z nejzávažnějších zločinů bylo nakonec obžalováno pouze dvacet osm mužů. Patřil by tam i dřívější japonský premiér princ Konoe, který avšak spáchal sebevraždu, dříve než mohl být zatčen.⁶⁶ Mezi obžalovanými nebyli žádní podnikatelé, vysokoškolští představitelé inteligence, soudci ani novináři, či buddhističtí mniši, jež v době války hlásali „militarismus a rasový fanatismus“.⁶⁷ Z dvaceti osmi obviněných mužů bylo usvědčeno pouze dvacet pět, protože dva z nich umřeli během procesu a jeden byl prohlášen za duševně chorého. Z dvaceti pěti usvědčených bylo sedm mužů odsouzeno k trestu smrti, šestnáct k doživotnímu trestu, jeden k dvacetiletému trestu a jeden k sedmiletému trestu odnětí svobody. Do skupiny B patřily zločiny proti lidskosti a do skupiny C zločiny jako jsou špatné zacházení se zajatci a podobně. Za zločiny skupiny B a C bylo souzeno více než 5700 lidí, z nichž přes 900 bylo popraveno.⁶⁸

Historik Bix ve své knize *Hirohito: Vznik moderního Japonska* tvrdí, že generál MacArthur považoval soudy s válečnými zločinci za „nechutné“ a snažil se o jejich co nejrychlejší vykonání. To byl důvod, proč „příliš nedbal o právní nesrovnalosti“, jež byly zapříčiněny nedostatečným množstvím a nepřesnými formulacemi pravidel, která vydala okupační správa ohledně celého procesu vypořádání se s válečnými zločinci, nebo byl vůči těmto pravidlům „lhostejný“.⁶⁹

Generál MacArthur byl často kritizován za postupy okupační správy při souzení válečných zločinců. Například dva soudci amerického Nejvyššího soudu ostře

⁶³ Ryngaert, Wouters, Reydam, International Prosecutors, 208-211.

⁶⁴ Hanneman, Japan Faces the World, 88.

⁶⁵ Bix, Hirohito: Vznik moderního Japonska, 453.

⁶⁶ Hanneman, Japan Faces the World, 88.

⁶⁷ Bix, Hirohito: Vznik moderního Japonska, 454.

⁶⁸ Hanneman, Japan Faces the World, 88.

⁶⁹ Bix, Hirohito: Vznik moderního Japonska, 445-446.

kritizovali proceduru vojenských komisí na Filipínách a „pomstychtivost“, s níž jednaly.⁷⁰

2.2.3 Role císaře ve válce

Role císaře ve válce byla velmi kontraverzní a nastala otázka, zda by neměl být potrestán. Mnozí volali po jeho předvedení před soud jako válečného zločince, například soudce M. Bernard z Francie, člen IMTFE jmenoval císaře Hirohita za „hlavního autora“ japonského vyhlášení války.⁷¹ Spojené státy se rozhodly jinak a to z důvodu toho, že byl císař podle jejich názoru nezbytný k zachování veřejného pořádku a úspěšnému přijetí reform.⁷² Instituce císařství a samotný Hirohito by měli japonskému lidu napomoci umožnit rychlejší zotavení z útrap války a zajistit kontinuitu. Pro zachování instituce císaře byla především skupina kolem bývalého amerického velvyslance v Japonsku Josepha Grewa. Grew nebyl nutně pro zachování císaře Hirohita na trůně, tvrdil pouze, že by měla být zachována instituce císařství, protože je klíčová k úspěšnému provedení okupace. Generál MacArthur podporoval zachování císařství a na rozdíl od Grewa prosazoval, aby Hirohito zůstal císařem. Státní správu ve Washingtonu museli přesvědčit především o tom, že zachování císařství a popřípadě i Hirohita, jako císaře, by neoslabilo koncepci bezpodmínečné kapitulace.⁷³

Poté, co Spojené státy učinily rozhodnutí ponechat císaře Hirohita na trůně, byl do Japonska vyslán brigádní generál Fellers, jehož prací bylo ochránit Hirohita před dopady jeho působení ve válce. Fellers vyslyšel na čtyřicet válečných vůdců, včetně těch nejdůležitějších, a umožnil jim zkoordinovat své výpovědi tak, aby nenastal důvod císaře obvinít. Váleční vůdci pak vypovídali prakticky totéž a sice, že „císař jednal hrdinně a na vlastní pěst, aby ukončil válku“.⁷⁴

Nabízí se otázka, zda nebylo na místě pro císaře alespoň abdikovat, když už nebyl souzen jako válečný zločinec, přenechat své místo následníkovi, který by nebyl spojen s hrůzami druhé světové války, což by symbolizovalo odpoutání se od předválečného militarismu, ale dovolovalo by to Japonsku ponechat si své tradice. Podle Mary Hanneman z Washingtonské univerzity se císař Hirohito nebránil

⁷⁰ Ibid., 446.

⁷¹ „International Military Tribunal for the Far East“, International Organization, Vol. 3, No. 1 (Feb., 1949): 184-186, <http://www.jstor.org> (navštíveno 6.4. 2014), 184-186.

⁷² Caprio, Democracy in Occupied Japan, 8.

⁷³ Jay Allen Schmidt, „The Role of the Japanese Emperor: Theory and Reality“ (The American University, 1994), <http://www.proquest.com/> (navštíveno 14.4. 2014), 38.

⁷⁴ Bix, Hirohito: Vznik moderního Japonska, 447.

spravedlnosti, byl připraven abdikovat a nést zodpovědnost za agresí vyvolanou Japonskem.⁷⁵ Císař zůstal na trůně z rozhodnutí Spojených států, ale pouze jako symbol země s ceremoniálními funkcemi, což bylo definováno novou ústavou. Do smrti císaře v roce 1989 nebyla jeho role ve válce otevřeně diskutována. Někteří jako například již zmiňovaný francouzský soudce Bernard tvrdí, že císař byl vinen, protože byl v pozici, kdy mohl válce zabránit nebo ji přerušit. Na druhou stranu ti, kdo chtěli císaře ponechat na trůně, argumentovali tím, že Hirohito neměl skutečnou moc a byl vázán rozhodnutím vlády jít do války. Konflikt ukončil pouze proto, že se vláda ocitla v patové situaci a nemohla se dohodnout.⁷⁶

2.3 Reformy

Reformy prováděné v letech 1945 až 1947 měly za úkol především demilitarizaci a demokratizaci Japonska. Hlavním cílem bylo vytvořit takový stát, který by do budoucna nebyl válečnou hrozbou. Konoé nebo Yoshida válečná léta považovali za abnormalitu v Japonské historii způsobenou Velkou depresí a celosvětovou krizí třicátých let, která umožnila vojenským a nacionalistickým fanatikům získat moc. Za dostatečné k obnovení Japonské legitimacy na mezinárodním poli považovali čistku viníků. Naopak MacArthur a mnoho z těch ve Washingtonu, jež tvořili poválečnou politiku Japonska, viděli hlubší problém pramenící z dlouholetého politického útisku a nerovnoměrně rozděleného bohatství, který ústil v totalitní hnutí pravice i levice. Proto předpokládali, že pokud by nedošlo k zásadní sociální a ekonomické změně, tak by v budoucnu hrozila od Japonska další agrese.⁷⁷

Reformy lze rozdělit do tří kategorií a to na reformy politické, sociální a ekonomické. Nejdůležitější politickou reformou bylo vytvoření nové ústavy, která přenášela politickou moc z rukou císaře do rukou lidu. V nové ústavě se Japonsko také zřeklo práva na armádu a války jako řešení mezinárodních sporů. V rámci sociálních reforem byla provedena reforma občanského zákoníku. Dvě hlavní ekonomické reformy v prvním období okupace byly pozemková reforma a snaha o rozbití *zaibacu*,

⁷⁵ Hanneman, Japan Faces the World, 86.

⁷⁶ Ibid., 88-89.

⁷⁷ Schaller, The American Occupation of Japan, 30.

obrovských monopolních koncernů organizujících se kolem jedné rodiny a dominujících japonské ekonomice.⁷⁸

2.3.1 Politické reformy

Nová ústava

V březnu roku 1946 bylo oznámeno, že se japonská vláda společně s císařem rozhodli dát japonskému lidu novou ústavu. Úkol vytvořit ji dostala vláda v čele s premiérem Šideharou Kijurou. Šidehara pověřil sepsáním nové ústavy výzkumnou komisi v čele s Matsumotoem Jojiem, profesorem práv na Tokijské císařské univerzitě.⁷⁹ Jejich společný návrh ale generál Douglas MacArthur odmítl se zdůvodněním, že se nejedná o ústavu novou, ale pouze o pozměnění té staré. Podle politologa Kellyho Matsumotův opakoval počáteční návrh 39 ze 76 článků zahrnutých v ústavě Meiji a hlavně ponechával císaři nejvyšší moc.⁸⁰ Největším problémem v očích generála MacArthura bylo právě postavení císaře, které se nezměnilo, jak lze vidět v úryvku z Matsumotova návrhu:

Article 3 which now reads: “The Emperor is sacred and inviolable” shall be changed to: “The Emperor is supreme and inviolable”.⁸¹

SCAP tedy odmítl návrh Shideharovy komise pro přílišnou konzervativnost, podobnost ústavě Meiji a také pro nezměněné postavení císaře.⁸² Pracovníci oddělení veřejné správy v reakci na Matsumotův návrh napsali „Tyto kritizující komentáře, odhalují do jaké míry navrhovaná revize japonské ústavy selhala v naplnění cílů vyložených v Postupimské deklaraci vzhledem k charakteru vlády, který Japonsko musí vybudovat před ukončením okupace.“⁸³

⁷⁸ Takafusa Nakamura, *The Postwar Japanese Economy: Its Development and Structure, 1937-1994* (Tokyo: University of Tokyo Press, 1995), 18.

⁷⁹ Tokijská císařská univerzita je dnes přejmenovaná na Tokijskou univerzitu.

⁸⁰ Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia*, 38.

⁸¹ “Gist of the Revision of the Constitution, February 8, 1946”, File No. 1, Doc. No. 1, Alfred Hussey Papers, National Diet Library: Modern Japan in Archive (online), http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/074a_e/074a_e002r.html (navštíveno 13.1. 2014), 2.

⁸² Hanneman, *Japan Faces the World*, 90.

⁸³ “Comments on the Document ,Gist of the Revision of the Constitution””, February 12, 1946, National Diet Library, http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/002_15/002_15_0011.html (navštíveno 13.4. 2014).

Úloha vypracovat novou ústavu tak připadla generálovi Whitneyemu, jenž vedl Oddělení státní správy SCAP. Generál MacArthur měl dva důležité požadavky na novou ústavu, a to aby dávala vládu do rukou lidu a také aby se v ní Japonsko zřeklo armády: „Jeho [císaře] povinnosti a pravomoci budou vykonávány v souladu s ústavou a vstřícně k základní vůli lidu, jak je v ní uvedeno. Válka jako svrchované právo národa je zakázána. Japonsko se jí vzdává jako nástroje pro urovnávání svých sporů a dokonce pro zachování vlastní bezpečnosti [...]. Feudální systém Japonska skončí.“⁸⁴

Generál Whitney se svým týmem do dvou týdnů od pověření generálem MacArthurem.⁸⁵ sestavil první návrh ústavy v 92 člancích. Specialistka na východoasijská studia Mary Hannemanová tvrdí, že 19. února 1946 byl tento návrh v angličtině předložen vládě premiéra Shidehary s tím, že má patnáct minut na to, aby si dokument prošla a pokud ho nepodpoří, tak ho generál MacArthur předloží přímo japonskému lidu.⁸⁶ Po přeložení do japonštiny byla ústava přijata sněmovnou v srpnu 1946 a vstoupila v platnost 3. května 1947. Podle experta na japonskou ústavu Kosekiho generál MacArthur před přijetím ústavy informoval japonskou vládu o tom, že za rok nebo dva bude mít možnost provést revizi. V roce 1948 japonský parlament opravdu vytvořil komisi s cílem revize ústavy, ale nebyl navržen žádný dodatek.⁸⁷ Za způsob přijetí ústavy byl generál MacArthur mnohými kritizován včetně ministerstva zahraničí USA nebo FEC.⁸⁸

Dodnes tato ústava zůstává velmi kontroverzní. Vznikla a byla přijata v době okupace a pod nátlakem SCAP, což je důvod tvrdit, že byla Japoncům Američany „vnucena“. I přes snahy vrchního velitelství zamaskovat fakt, že ústava nebyla napsána samotnými Japonci, tento dokument spíše odráží hodnoty západního světa než smýšlení a tradice Japonska. I přes četné snahy nebyla ústava dodnes pozměněna.⁸⁹ Proces přijímání ústavy byl velmi složitý a expert na japonskou ústavu Koseki upozorňuje, že je často chybně rozebírán z pohledu dvou států. Zdůrazňuje, že názory byly roztrženy jak mezi Američany, tak mezi Japonci a výsledný dokument je tak mozaikou.⁹⁰ Dodnes je Japonsko, co se týče ústavy, názorově rozděleno do dvou hlavních proudů a to na

⁸⁴ „Three basic points by Supreme Commander to be ‚musts‘ in constitutional revision“, February 4, 1946, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/072/072tx.html#t002> (navštíveno 13.4. 2014).

⁸⁵ Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia*, 38.

⁸⁶ Hanneman, *Japan Faces the World*, 90.

⁸⁷ Shoichi Koseki, *The Birth of Japan's Postwar Constitution* (Westview Press, 1998), 4.

⁸⁸ *Ibid.*, 3.

⁸⁹ Hanneman, *Japan Faces the World*, 90.

⁹⁰ Koseki, *The Birth of Japan's Postwar Constitution*, 3-4.

protectionist school, která si ústavy velmi váží, a na *revisionist school*, která je přesvědčena o tom, že Japonsku byla ústava vnucena.⁹¹ Přestože byla přijata nedemokratickou cestou, jejím cílem bylo Japonsko demokratizovat. Dle mého názoru by Japonsko takto radikální ústavu samo nepřijalo. Ústava napomohla demokratizaci Japonska, přesto se od jednoho dokumentu nedá očekávat, že vymaže staletí tradic a zvyků a společnost přetvoří, což se také nestalo.

Mezi hlavní změny, které nová ústava přinesla, patří postavení císaře. Z Japonska se stala konstituční monarchie, kde císař má pouze ceremoniální role a představuje „symbol státu a jednoty lidu“. Císař Hirohito již ve svém novoročním projevu 1. ledna 1946 deklaroval svou lidskost a odmítl tedy koncept, že je bohem žijícím na zemi, čímž připravil půdu pro přijetí nové ústavy. Ke změně došlo také v postavení obyvatel Japonska, svůj lid již nenazýval poddanými, nýbrž občany.⁹²

Ústava dále stanovila, že vláda bude zodpovědná parlamentu, který se skládá ze dvou komor. Bylo vytvořeno nezávislé soudnictví s nejvyšším soudem, který podle amerického vzoru může posuzovat ústavnost zákonů.⁹³ Zakázány byly neparlamentní orgány jako Státní rada (Privy Council) nebo Vojenské vrchní velitelství, jež se od meziválečného období výrazně podílely na vládnutí.

Ústava nově zaručuje základní lidská práva, jakými jsou svoboda slova, náboženství a další – v podstatě v tomto kopíruje americkou listinu práv a svobod. Tato práva ale byla omezena, protože od počátku okupace panovala cenzura ze strany SCAP. Generál MacArthur při příjezdu zavedl úplnou cenzuru ohledně zpráv o Hirošimě a Nagasaki. Na začátku září SCAP nařídilo japonské vládě vydat zákon, jenž by zakazoval japonskému tisku publikovat o nich jakékoli zprávy, které generál MacArthur nebo jeho pomocníci považovali za kritické.⁹⁴ Základní práva byla dále potlačována i v druhém období okupace, v době tzv. „opačného kurzu“, ve strachu z šíření komunismu.⁹⁵

Nová ústava garantovala stejná práva pro ženy a muže. Ženy tak mohly nově volit, vlastnit majetek nebo se například rozvádět. Ovšem i přesto zůstalo postavení žen ve společnosti nerovnocenné mužům, což pramení z mnohaleté patriarchální tradice.

⁹¹ Ibid., 4.

⁹² „Emperor, Imperial Rescript Denying His Divinity (Professing His Humanity)“, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/056shoshi.html> (navštíveno 13.4. 2014).

⁹³ Ibid., 91.

⁹⁴ Caprio, *Democracy in Occupied Japan*, 13.

⁹⁵ Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia*, 41.

Znamená to, že okupační štáb se sice postaral o zavedení reformy, ale nepodařilo se mu ji implementovat.

Pacifismus

Nejrozporuplnější částí nové ústavy byl, a dodnes zůstává, článek číslo 9, ve kterém se Japonsko zřiká války jako možného řešení mezinárodních sporů a práva na armádu:

Aspiring sincerely to an international peace based on justice and order, the Japanese people forever renounce war as a sovereign right of the nation and the threat or use of force as means of settling international disputes.

In order to accomplish the aim of the preceding paragraph, land, sea, and air forces, as well as other war potential, will never be maintained. The right of belligerency of the state will not be recognized.⁹⁶

Dodnes je otázkou sporu, zda má Japonsko právo na obranu svého státu. Podle premiéra Jošidy Šigeru se Japonsko v nové ústavě vzdalo práva na vytvoření jakékoli armády. To se stalo oficiálním postojem Liberálně demokratické strany Japonska. Přestože tento článek navrhla a prosadila sama americká Okupační správa, tak později ve druhém období okupace Američané změnili názor a tlačili na Japonsko kvůli znovuvytvoření armády. Tento obrat nastal v souvislosti se změnami situace v Asii, začátku studené války a strachu ze šíření komunismu. Až do poloviny roku 1950 se ministerstvo zahraničí USA ani ministerstvo obrany nemohli na této otázce shodnout nejen mezi sebou, ale ani uvnitř jednotlivých ministerstev. Japonsko se snažilo znovu ozbrojení odmítnout nejen proto, že by nastalo porušení podmínek kapitulace a ústavy, ale také proto, že by to podle premiéra Jošidy znamenalo velkou zátěž pro japonskou ekonomiku, jež se stále ještě nevzpamatovala z války. Ukázalo se, že tyto obavy byly nepodložené, protože vojenská výroba (byť pro Spojené státy a Spojence) po začátku Korejské války vyvolala v Japonsku ekonomický boom.⁹⁷

⁹⁶ “The Constitution of Japan”, Prime Minister of Japan and his Cabinet, http://www.kantei.go.jp/foreign/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (navštíveno 8. května, 2013).

⁹⁷ Hanneman, Japan Faces the World, 95-96.

Generál MacArthur velmi podporovat mírovou ústavu a byl pro úplné zlikvidování japonské vojenské síly. Ze začátku byl i proti dlouhodobým americkým vojenským základnám na ostrovech. Do Korejské války byl proti jakémukoli znovuvytvoření byť i malých obranných jednotek i navrácení se k částem vojenské výroby.⁹⁸

Po začátku korejské války se nakonec obě strany dohodly na vytvoření jednotek Národních policejních záloh (National Police Reserve) se 70 000 muži. Tyto jednotky existují do současnosti pod názvem Jednotky sebeobrany (Self-Defence Forces). Kvůli obavám premiéra Jošidy z ekonomických dopadů byl rozpočet Japonska na vojenské výdaje omezen na jedno procento HDP.⁹⁹

2.3.2 Ekonomické reformy

Vládní směrnice vydaná po válce nařizovala generálovi Douglasu MacArthurovi a SCAP, aby přenechali veškerou zodpovědnost ohledně ekonomického ozdravení na Japonsku. S tím ovšem generál MacArthur nesouhlasil, protože věřil, že Spojené státy jsou zodpovědné jak za politické, tak také za ekonomické dopady okupace. Věřil, že demokracie by bez ekonomického ozdravení nepřežila.¹⁰⁰ Také se bál, že pokud bude japonská ekonomika stagnovat, tak by se okupované Japonsko mohlo stát velkým břemenem, což se dále se ztrátou přístupu na Korejských a Mandžuských trh, bez kterých je japonská ekonomika nevyvážená, ukázalo jako skutečná hrozba.¹⁰¹

Přesto byly dvěma hlavními cíli v první fázi okupace demokratizace a demilitarizace a od nich se odvíjely i reformy na ekonomickém poli. To se však změnilo v druhé fázi okupace, kdy demilitarizace a demokratizace musely ustoupit novým prioritám zapříčiněným studenou válkou. Od roku 1948 se tedy pozornost soustředila na zotavení ekonomiky, čemuž ve velké míře napomohla korejská válka, které se Japonsko neúčastnilo vojensky, ale dodávalo velké množství zboží a pracovních sil. V první fázi okupace dominovalo ekonomické politice zajištění dodávky potravin a byly provedeny dvě důležité reformy: pozemková reforma a snaha o zrušení *zaibacu* a tím i rozbití monopolů.

⁹⁸ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 65.

⁹⁹ Hanneman, *Japan Faces the World*, 95-96.

¹⁰⁰ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 30.

¹⁰¹ *Ibid.*, 67-68.

Pozemková reforma

Pozemková reforma měla v důsledku přinést do Japonska větší demokratizaci. Okupační správa se přikláněla k názoru, že za válku může spolčení vlády a velkých firem, zejména *zaibacu*. Cílem pozemkové reformy bylo zajistit větší ekonomickou vyrovnanost, což mělo být podle okupačních úřadů prvním krokem k demokracii.¹⁰² Japonská vláda si již dlouho byla vědoma potřeby pozemkové reformy a měla několik návrhů, které však nikdy nezrealizovala. Přesto ji plán Okupační správy překvapil, protože velmi přesahoval její původně diskutované návrhy.

Téměř polovina obdělávané půdy v Japonsku byla před provedením pozemkové reformy propachtovaná. Zákon o reformě zemědělské půdy (Farm Land Reform Law) z října 1946 omezoval propachtovanou půdu na 2,5 akrů s podmínkou, že majitel žije v komunitě, kde půdu pronajímá. Omezeno bylo také celkové vlastnictví půdy, kdy jedna rodina mohla mít maximálně 7,5 akrů zemědělské půdy a 2,5 akrů nezemědělské půdy. Stát přebytečnou půdu vykupoval a za výhodné ceny ji opět rozprodával těm, kteří půdu obdělávali. Kvůli inflaci byl nákup půdy velmi výhodný, na druhou stranu pro původní vlastníky to byl spíše proces znárodnování než výkupu. Odhaduje se, že skutečná cena půdy klesla na pouhé jedno procento předválečných cen.¹⁰³

Cílem reformy bylo „vytvořit třídu svobodných vlastníků půdy, jež by tvořila hlavní oporu demokracie na japonském venkově a efektivně by produkovala v kapitalistické ekonomice“,¹⁰⁴ což je většinou považováno za úspěšné. Reforma byla provedena podle plánů a relativně bez problémů. Po provedení reformy farmáři vlastnili všechnu nebo alespoň většinu půdy, kterou obdělávali. Pozemková reforma je někdy označována za třetí pilíř amerického “ekonomického a demokratického programu”, přičemž prvními dvěma jsou zavedení odborů a ekonomická decentralizace.¹⁰⁵

Pozemková reforma je povětšinou hodnocena pozitivně, mnohými je dokonce oslavována jako jeden z největších triumfů okupace. Samotný generál MacArthur podle všeho prohlašoval, že japonská pozemková reforma se stala největším úsilím v tomto směru od Grachuse v době Římské říše.¹⁰⁶ Pozemkovou reformu podpořil po konci okupace Nejvyšší soud, když v roce 1953 potvrdil ustanovení pozemkové reformy jako legální. V roce 1965 byl pak přijat zákon k nápravě škody vzniklé velmi nízkými

¹⁰² Hanneman, *Japan Faces the World*, 93.

¹⁰³ *Ibid.*, 93.

¹⁰⁴ Allison, *Japan's Postwar History*, 56.

¹⁰⁵ Caprio, *Democracy in Occupied Japan*, 6.

¹⁰⁶ Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia*, 41.

výkupními cenami. Tato náhrada však byla označena jako „solatiums“, což v překladu znamená kompenzace za citové ublížení, namísto „compansation“, jenž se obvykle používá ve smyslu finanční kompenzace nebo kompenzace za fyzickou újmu. Naopak proti úspěšnosti této reformy argumentuje Kelly tím, že počet vztahů nájemník-pronajímatel po zavedení reformy byl stále příliš vysoký, protože přes čtyřicet procent farmářských domácností vlastnilo méně než půl hektaru půdy, zatímco minimum považované za potřebné k uživení jedné domácnosti byl jeden hektar.¹⁰⁷

Rozpuštění zaibacu

Pojem *zaibacu* označuje monopolní koncerny v Japonsku - obrovské průmyslové a finanční konglomeráty, jež měly velký vliv v důležitých odvětvích japonské ekonomiky od období Meidži přinejmenším až do konce druhé světové války. Často se jednalo o rodinné monopoly s velkým politickým vlivem. Okupační správa věřila, že *zaibacu* stály za japonskou válečnou agresí vzhledem k jejich ekonomickému vlivu a vazbám na vládu.¹⁰⁸ Jejich rozbití by navíc umožnilo přerozdělení bohatství, což by v důsledku podpořilo demokratizaci společnosti. Už v roce 1945 byl zmrazen kapitál všech *zaibacu*. SCAP nařídilo zkonfiskovat akcie 56 členům 14 hlavních rodin *zaibacu* a Antimonopolním zákonem z roku 1947 zakázalo holdingové společnosti. Získané akcie byly rozprodány veřejnosti, většinou jednotlivým kupcům.¹⁰⁹ V průběhu okupace, v návaznosti na změnu situace v Asii a změnu ve vnímání Japonska, SCAP změnil ohledně *zaibacu* názor a upustil od snahy o jeho rozbití. Mnoho lidí upozorňovalo, že rozbitím *zaibacu* nikdo nezíská, ale naopak to oslabí japonskou ekonomiku, zvýší nezaměstnanost a celkově zhorší životní standard Japonců. Existovala spousta těch, jež považovala *zaibacu* zodpovědné za povzbuzování Japonska na riskantní cestě do války, ale ve Washingtonu začal převažovat názor, že tyto konglomeráty byly klíčem k budoucímu japonskému ekonomickému úspěchu.¹¹⁰ Tato dvě tvrzení se nemusela nutně vylučovat. Politolog Schaller upozorňuje, že v SCAP pracovalo pouze několik stovek technických expertů, což nebyl dostatek lidí na to monitorovat implementaci a dopady reforem a tento nízký stav umožňoval Japoncům zkreslovat informace podávané SCAP. Jako příklad uvádí, že ještě v lednu 1946 pouze jeden úředník SCAP dohlížel na vývoj uskutečňování politiky proti *zaibacu* monopolům v celém těžkém průmyslu.¹¹¹ O změně

¹⁰⁷ Ibid., 42.

¹⁰⁸ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 25.

¹⁰⁹ Allison, *Japan's Postwar History*, 58.

¹¹⁰ Caprio, *Democracy in Occupied Japan*, 16.

¹¹¹ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 28-29.

kurzu Okupační správy svědčí fakt, že se reformy nedotkly bank *zaibacu*. Ke konci okupace *zaibacu* opět hrály důležitou roli v japonské ekonomice a přispěly k jejímu oživení.

2.3.3 Sociální reformy

Nová ústava připravila půdu pro další sociální reformy. V roce 1948 byla provedena revize občanského zákoníku, jež zlepšil práva žen. Jednou z nejdůležitějších reforem okupace byla reforma školství. Další reformy směřovaly k vylepšení podmínek pro dělníky a zakládání odborů. Cílem sociálních reforem bylo modernizovat a demokratizovat japonskou společnost.

Občanský zákoník

Nová ústava a následně přepracování občanského zákoníku přinesly zlepšení v postavení žen. Na rozdíl od období Meidži teď ženy mohly vlastnit majetek, samy si vybrat manžela, rozvést se nebo například usilovat o opatrovnictví v případě rozvodu. Přestože nový zákoník práva žen velmi vylepšil, jejich postavení dodnes zůstává ovlivněno zvyklostmi a tradičními očekáváními.

Školství

Reforma školství byla pro okupační správu důležitá z hlediska šíření demokracie. SCAP se domnívalo, že právě školní systém podněcoval ideologii japonského militarismu. Za problematické měli zejména kurzy morálních zásad tzv. *shushin*.¹¹² Především generál Douglas MacArthur trval na důležitosti reformy vzdělávacího systému tak, aby prosazoval demokratické hodnoty a podporoval občanská práva jedinců. V tom pravděpodobně spočívala největší změna od předešlého systému, v němž byl kladen důraz na zásady etiky a mravnosti. Systém školství v období Meidži vychovával studenty k loajálnosti a oddanosti k císaři. Při reformě školství okupační správa opět, jako v případě nové ústavy, prosazovala demokratické hodnoty nedemokratickou cestou. Při zavedení demokratického vzdělání do škol totiž použila cenzuru a potlačila právo na svobodu slova, když žáci museli první den školy začerňovat rozsáhlé pasáže v učebnicích a bylo zakázané vyučovat určité interpretace dějin.¹¹³

¹¹² Allison, Japan's Postwar History, 58.

¹¹³ „Japanese Education in the 21st Century“, Center for US-Japan Comparative Social Studies, http://www.usjp.org/jpeducation_en/jpEdSystem_en.html#mozTocId318376 (navštíveno 13.4. 2014).

Reforma zavedla systém školství podle amerického vzoru a to na 6 let prvního a 3 roky druhého stupně základní školy, 3 roky středoškolského vzdělání a 4 roky univerzity. Reforma také decentralizovala moc ministerstva školství, když postoupila mnoho pravomocí místním školským výborům. Do padesátých let bylo otevřeno šedesát osm národních a devadesát regionálních univerzit, což rozšířilo přístup Japonců k vyššímu vzdělání. Rozvoj vysokoškolského vzdělání dále pokračoval v padesátých letech, kdy vzniklo přes dvě stě dalších vyšších odborných škol.¹¹⁴

Odbory

Formování odborů bylo inspirováno třicátými lety ve Spojených státech a politikou Nového údělu. Účast v odborech měla prohlubovat povědomí a chápání demokratického procesu. Dělníci by přes odbory dostali možnost participovat na tvorbě politiky. Základem pro vytvoření odborů se stal Zákon o odborech (Trade Union Law), jenž byl přijat již v roce 1945 na základě nařízení SCAP. Tímto zákonem dělníci získali právo na to se organizovat a vstupovat do odborových organizací, což bylo do té doby zakázáno. Odbory dále získaly právo společně vyjednávat a stávkovat. Druhým krokem se stalo přijetí Zákona o pracovním standardu (Labor Standar Act) v roce 1947, jenž ještě více posílil práva dělníků. V rámci tohoto zákona byla zavedena čtyřicetihodinová pracovní doba, základní pojištění všech dělníků a další pojištění pro mládež a ženy.¹¹⁵ Zákon o odborech byl rovněž protidiskriminačním opatřením, protože stanovil podmínku stejné mzdy za odvedení stejné práce, čímž vylepšil postavení žen a nezletilých pracovníků. Třetím krokem bylo zavedení Ministerstva práce. Odbory byly velmi úspěšné, v roce 1949 se v nich organizovalo až 56 % zaměstnanců.¹¹⁶

V rámci Opačného kurzu (Reverse course) se postoj Okupační správy k odborům začal měnit. Již na začátku roku 1947 byla zakázána plánovaná generální stávka a od roku 1948 byla osekávána práva odborů, z čehož nejdůležitější byl zákaz stávky. Opačný kurz byl způsoben strachem ze šíření komunismu, protože mnoho členů odborů sympatizovalo se sociálními stranami a komunistickými myšlenkami. Hrozba byla stále silnější, jak zjistili Američané při sledování šíření komunismu ve Východní Asii. Výsledkem snah okupační správy po změně kurzu byl opadající zájem o odborové organizace.

¹¹⁴ Hanneman, Japan Faces the World, 92.

¹¹⁵ "Labor Standards Act (Act No. 49 of April 7, 1947)" International Labour Organization, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_117328.pdf (navštíveno 2.1.2014).

¹¹⁶ Allison, Japan's Postwar history, 69.

2.4 Proměna role Japonska v plánech USA“ – Opačný kurz

Obrat v politice USA a Spojenců vůči Japonsku je označován jako Opačný kurz. Začal během let 1947-48 a trval až do konce okupace. Tato změna byla způsobena několika faktory a jak vnitropolitickým vývojem, tak také celosvětovým děním. Mezi vnitřní faktory patřil růst chudoby, inflace a rozšiřování levicových stran, což vedlo ke strachu SCAP, a především generála MacArthura, z rozšíření komunismu do Japonska. Vnějšími faktory byla začínající studená válka, komunistická revoluce v Číně a schylování se k válce v Koreji.¹¹⁷

V důsledku opačného kurzu přišli státní zaměstnanci o právo stávkovat a byly omezeny i odbory v soukromém sektoru. Zastavil se proces rozbíjení *zaibacu* a vrátili se někteří kontroverzní politici. USA také na Japonsko tlačily ohledně znovuvyzbrojení, ale japonská vláda byla proti a tak vznikly „pouze“ Self Defence Forces. Spojené státy se začaly soustředit na ekonomické posílení Japonska a ne na jeho potrestání. Prosperující Japonsko mělo sloužit jako ekonomický motor Východní Asie a také jako zábrana proti šíření komunismu v Asii. Japonsko se stalo základním kamenem americké bezpečnostní politiky ve východní Asii.¹¹⁸

¹¹⁷ Schaller, *The American Occupation of Japan*, 51.

¹¹⁸ *Ibid.*, 51.

ZÁVĚR

Shrnutí poznatků

Spojené státy si byly vědomy svých závazků ke spolupráci a konzultaci s ostatními spojenci ve věci vypořádání se s Japonskem po válce, ovšem dělaly vše pro to, aby byly jedinou mocností určující politiku okupace. Přestože byl po válce Dálný východ až třetí na seznamu bezpečnostních priorit USA (po Evropě a Blízkém Východě), strategie národní bezpečnosti spočívala v udržení kontroly v Pacifiku, a to pomocí vytvoření ochranného pásu na některých pacifických ostrovech. Na americké politické scéně se vedla diskuze, zda ostrovy anektovat či získat legitimní mandát od Organizace spojených národů. Spojené státy si nakonec vydobily souhlas od Rady bezpečnosti OSN ke správě ostrovů v Pacifiku, jež považovaly za klíčové pro americkou národní bezpečnost. Kvůli tlaku spojenců, především Sovětského svazu a Velké Británie, kteří také měli své zájmy ve východní Asii a tudíž se i v Japonsku snažil získat v rámci možností co nejsilnější postavení, byly vytvořeny kontrolní orgány Komise pro Dálný východ a Spojenecká rada pro Japonsko, které ovšem neměly žádnou skutečnou moc.

Američané se o dění v Japonsku po konci války, v mnou zkoumaném období, příliš nezajímali. Do středu pozornosti se dostalo až později kvůli změně geopolitické situace v Asii. Stále rostoucí vliv komunistů v Číně vedl k přeorientování americké zahraniční politiky na Dálném východě z Číny na Japonsko. Strategický význam Japonska sílil s rostoucím vlivem komunismu v Asii a se schylováním se ke korejské válce. Japonsko se v očích Spojených států stalo z poraženého nepřítelů důležitým spojencem.

Japonsko v období okupace prošlo mnoha změnami. V původně spojenecké okupaci byly dominantní silou Spojené státy, jež okupaci řídily samostatně. Nejdůležitější osobou okupace se stal nejvyšší velitel spojeneckých sil generál Douglas MacArthur, jenž byl nadřazen i císaři. SCAP schvalovalo veškerá politická rozhodnutí. Okupace proběhla s cílem Japonsko demilitarizovat a demokratizovat tak, aby od něj v budoucnu nehrozil další válečný konflikt. Nešlo však o to jej zničit nebo se mu pomstít. V návaznosti na geopolitické změny v Asii se strategie okupační správy změnila a hlavním cílem se stalo ekonomické ozdravení, které bylo někdy prosazováno i na úkor demokracie.

Za účelem demilitarizace byla provedena likvidace militaristických orgánů, jakými bylo například ministerstvo války nebo různé polovojskové ultranacionalistické

spolky. Japonsko bylo demobilizováno a japonští vojáci navraceni do vlasti. Váleční zločinci byli postaveni před Mezinárodní vojenský soud pro Dálný východ, kde dvacet pět hlavních viníků bylo odsouzeno za přípravy a vedení války. Téměř dvě stě tisícům osobám byl znemožněn přístup k veřejné službě. Císař společně se svou rodinou byl zproštěn veškeré zodpovědnosti za válku a to proto, aby napomohl uchovat klid a pořádek v japonské společnosti. Ovšem o jeho roli ve válce a odpovědnosti se dodnes vede debata, protože byl do okupace oficiálně nejvyšším činitelem japonského císařství.

Okupační správa provedla mnoho zásadních reforem. Velmi významné bylo přijetí nové ústavy, přestože tento krok zůstává kontroverzní, neboť Japonsko nebylo v pozici ústavu odmítnout. Ústava dodnes nebyla změněna, což hovoří v její prospěch. Císař se stal pouhým symbolem státu, jenž zastává ceremoniální funkce, ale už nemá skutečnou politickou moc. Ústava také vylepšovala ženská práva, ale reálné postavení žen ve společnosti se kvůli tradičním očekáváním a sociálním konvencím příliš nezlepšilo. Velmi důležitý je článek 9, ve kterém se Japonsko zříká práva na válku a armádu. Stále je debatována otázka, zda podle něj má Japonsko právo na svou obranu. V dnešní době Japonsko disponuje 70 000 vojáky, kteří jsou určeni na obranu země a nesmí působit mimo Japonsko.

Mezi další reformy provedené Okupační správou patří pozemková reforma, reforma *zaibacu*, školství, a odborů. Pozemková reforma je hodnocena velmi pozitivně. Její implementace proběhla hladce podle plánu a s podporou většiny obyvatelstva. Rozporuplná je naopak snaha o rozbití *zaibacu*, kdy mnozí tvrdí, že se tak Spojené státy snažily zbavit konkurence do budoucna. Okupační správa považovala rozbití *zaibacu* za důležité, protože měly velkou ekonomickou moc a vazby na vládu, přičemž SCAP věřilo, že stály v pozadí japonského válečného úsilí. Snaha o rozbití *zaibacu* ovšem působila negativně na japonskou ekonomiku a dále prohlubovala nezaměstnanost. SCAP v druhé fázi okupace od jejich rozbití upustil, možná i do jisté míry podporoval jejich obnovení.

Okupační správa výrazně reformovala japonské školství, protože bylo vnímáno jako zdroj iracionální militantní ideologie. Reforma se na jednu stranu snažila zavést demokratické hodnoty do školství, ale prováděla to nedemokratickým způsobem. Příkladem nesourodého postupu okupační správy při vytváření reforem jsou odborová hnutí. V první fázi okupace byla v Japonsku zaváděna odborová hnutí po vzoru Rooseveltovy politiky Nového údělu, ale v druhé fázi okupace byla práva odborů omezována kvůli strachu z komunismu.

Zhodnocení úspěšnosti okupační správy

Okupační správa často postupovala chaoticky s chybnými nebo neúplnými informacemi o Japonsku. Ne všechny reformy se setkaly s úspěchem. Přestože je okupace hodnocena velmi rozporuplně, evaluace z pohledu Američanů je spíše pozitivní. Období okupace položilo základy moderního poválečného Japonska, tak jak ho známe dnes. Vznikl demokratický pacifistický stát, jenž je důležitým a věrným spojencem Spojených států. Domnívám se však, že zásluhy okupační správy jsou často přeceňovány, protože Japonsko bylo reformám nakloněno a okupační správa nezaváděla nové myšlenky, ale většinou stavěla na idejích diskutovaných již ve dvacátých letech.

Je nutné podotknout, že demokratizaci si přál i japonský lid. Reformy byly implementovány bez většího odporu i díky disciplinovanosti Japonců. Ve prospěch reformy mluví i to, že po ukončení okupace nebyly ve větší míře odvolávány. Je však otázkou, nakolik Japonsko potřebovalo americkou asistenci pro zavedení reform - většina z nich totiž nestála na nových myšlenkách, ale byla již japonskou vládou diskutovaná v meziválečném období. Proto je možné se domnívat, že Japonsko by některé z reformy zavedlo i samo bez americké pomoci. Okupační správa ovšem bezesporu otevřela prostor pro provedení reformy v širším rozsahu a krátkém čase. Japonsko bylo příjemně překvapeno mírným tónem okupace a v důsledku z ní většina Japonců profitovala. Došlo k částečnému zlepšení postavení žen, které získaly rovnoprávnost, ovšem ve společnosti i dnes zůstávají podřazené mužům. Výrazně profitovali také zemědělci, především ti, kteří obdělávali propachtovanou půdu. Pozemková reforma jim umožnila stát se vlastníky půdy a vytvořila tak stabilní venkovskou střední třídu.

Z pohledu Spojených států lze okupaci tedy označit za úspěšnou. Spojené státy na diplomatickém poli dosáhly svého cíle a získaly úplnou kontrolu nad Japonskem. Mezinárodní kontrolní orgány neměly žádnou skutečnou moc. Vytvoření důležitého ekonomicky silného spojence v Asii, jež změnilo i geopolitické rozložení sil ve prospěch USA, předčilo očekávání Spojených států. V roce 1945 si málokdo dokázal představit, že pro USA bude mít Japonsko v budoucnu takový význam, a vlastně až vnější okolnosti je „donutily“ k reorientaci na obnovu ekonomiky a prohlubování vztahů, což byl dle mého názoru jeden z důvodů úspěchu okupace. Kdyby po sobě totiž Spojené státy zanechaly zruinované Japonsko, tak by byly vztahy asi chladnější. USA dále získaly souhlas Rady bezpečnosti OSN ke správě ostrovů v Pacifiku, z nichž si

vytvořily strategický obranný pás, jenž byl velmi důležitý pro národní bezpečnost. Díky němu by byly Spojené státy schopny zastavit případného agresora daleko od domoviny.

Okupace splnila americké cíle, když vytvořila alespoň částečně demokratické a vojensky slabé Japonsko. Původní demokratizační cíle však byly v druhé fázi okupace odsunuty do pozadí na úkor ekonomického ozdravení. Spojeným státům se nepodařilo úplně oslabit vliv starých elit a to především kvůli formě provedení okupace, kdy Spojené státy neměly dostatek specialistů a přenechávaly implementaci reforem na samotných Japoncích. V politickém systému tak okupační správa neodstranila závažné nedostatky, jakými byly především vazby mezi politiky a hospodářskými magnáty.

V době okupace došlo k mísení západních demokratických idejí a japonských tradičních hodnot. Toto spojení považuji za základ dnešní japonské identity. Přestože jsem si vědoma i negativních dopadů, celkově vzato považuji okupaci pro Japonsko za přínosnou. V prvním období Japonci profitovali z demokratických reforem a v druhém období z ekonomického růstu, o který se však nezasloužila ani tak okupační správa jako poptávka Spojených států a OSN způsobená korejskou válkou.

Summary

This bachelor's thesis "American Occupation of Japan: Goals and Means of American Foreign Policy during the First Term of the Occupation 1945-1947" focuses on the U.S. approach to the occupation of Japan in the first two years of post-war era.

In the first chapter, the attitude of great powers toward post-Second World War East Asia is examined. The United States was aware of its commitment to cooperate and consult with Allies; however, Washington did everything it could to secure as much power in Japan as possible. The pressure of the Allies led to establishment of international supervision bodies – Far Eastern Commission and Allied Council for Japan; nevertheless, the US worked intensely to weaken their power so they did not possess any real influence. To provide for national security, the United States aimed to establish security perimeter on the islands in the Pacific, which could then be used to stop potential enemy far from homeland. The Soviet Union demanded a role in the occupation of Japan. Moscow even made a request for an occupation zone in Hokkaido; nonetheless, the US was not willing to share its power. It is argued that Stalin asked for a role in Japan to be able to exchange USSR's "subordinate position" in Japan for a similar position of the United States in the Balkans.

In the first two years of the occupation, there was not too much attention paid to Japan inside the United States. The focus of American foreign policy in East Asia switched from China to Japan only when the Communist party of China appeared to be winning the civil war. The strategic importance of Japan grew particularly with the intensification of the Cold War and during the Korean War. It was then when – in U.S. perception – Japan turned from a defeated enemy to a strategic ally.

In the second chapter, the focus is on the steps of the occupation authorities in Japan. Douglas MacArthur was appointed the Supreme Commander of Allied Powers and with his staff he managed the occupation. He was superior to the emperor. The occupation authorities implemented many reforms with the goal to demilitarize and democratize Japan. The reforms included approval of new Constitution and change in the role of the emperor from a sovereign ruler to a ceremonial figure; however, he was not trialed as a war criminal. The US believed that the preservation of the institution of the emperor would help in easing up the social tensions and facilitate implementation of

reforms. Land reform helped to redistribute wealth and deal with economic inequality. As a result, a stable middle class of farmers emerged. Dissolution of zaibatsu was probably the least successful of the main reforms. The United States failed to break bonds between big businesses and government. On the other hand, the occupation improved the rights and status of formerly unprivileged groups. It was instrumental in establishing equality of women to men; nevertheless, the social status of women continues to be inferior to men even today. Within reforms aimed to promote democracy, the reorganization of education occurred because it was a source of militant ideas according to SCAP.

American occupation of Japan is a topic full of contradictions. Still, based on my analysis, I conclude that the occupation was for most parts successful, as it fulfilled most of the U.S. goals: American diplomacy secured the complete control of occupation, it gained control of the islands in the Pacific essential to the national security plan in East Asia. Occupation authorities were successful in reaching its goals of demilitarized and at least partially democratized Japan. Moreover, they enabled establishment of Japan as a strategic partner to the U.S. in the Far East, which was essential during the Cold War.

Použitá literatura

Primární zdroje

„Comments on the Document ‚Gist of the Revision of the Constitution’”, February 12, 1946, National Diet Library, http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/002_15/002_15_0011.html (navštíveno 13.4. 2014).

„Emperor, Imperial Rescript Denying His Divinity (Professing His Humanity)“, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/056shoshi.html> (navštíveno 13.4. 2014).

„Gist of the Revision of the Constitution, February 8, 1946”, File No. 1, Doc. No. 1, Alfred Hussey Papers, National Diet Library: Modern Japan in Archive (online), http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/074a_e/074a_e002r.html (navštíveno 13.1. 2014).

„Charter of the International Military Tribunal for the Far East“, Yale Law School: The Avalon Project, <http://web.archive.org/web/19990222030537/http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imtfech.htm> (navštíveno 6.4. 2014).

„International Military Tribunal for the Far East“, International Organization, Vol. 3, No. 1 (Feb., 1949): 184-186, <http://www.jstor.org> (navštíveno 6.4. 2014).

„Labor Standards Act (Act No. 49 of April 7, 1947)”, International Labor Organization, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_117328.pdf (navštíveno 2.1. 2014).

„Memorandum Prepared by the Inter-Divisional Area Committee on the Far East, Washington, 13 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS->

idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M (navštíveno 1.5. 2014), 1202-1205.

„Memorandum Prepared by the Inter-Divisional Area Committee on the Far East, Washington, 22 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1213-1214.

„Memorandum Prepared in the War and Navy Departments, Washington, 18 February, 1944“, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1190-1194.

“Potsdam Declaration”, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c06.html> (navštíveno 3.2. 2014).

„Report by Secretary Byrnes, December 30, 1945”, Yale Law School: The Avalon Project, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/decade19.asp (navštíveno 5.4. 2014).

„Report by the State-War-Navy Coordinator Subcommittee for the Far East, Washington, 30 April, 1945“, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1945. The British Commonwealth, the Far East, Volume VI, United States Department of State, <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1945v06> (navštíveno 12.3. 2014), 529 -535.

Robert E. Ward, Frank Joseph Shulman, *The Allied Occupation of Japan, 1945-1952: An Annotated Bibliography of Western-League Materials* (Chicago: Michigan University, 1974).

„The Constitution of Japan”, Prime Minister of Japan and his Cabinet, http://www.kantei.go.jp/foreign/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (navštíveno 8.5. 2013).

„The Joint Chiefs of Staff to the Secretary of State, Washington, 11 March, 1944”, Foreign relations of the United States: diplomatic papers, 1944. The Near East, South Asia, and Africa, the Far East, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=article&did=FRUS.FRUS1944v05.i0020&id=FRUS.FRUS1944v05&isize=M> (navštíveno 1.5. 2014), 1201.

„Three basic points by Supreme Commander to be ‚musts‘ in constitutional revision, February 4, 1946”, National Diet Library, <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/072/072tx.html#t002> (navštíveno 13.4. 2014).

„U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan (SWNCC150/4/A)“, National Diet Library, http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/01/022_2/022_2_001r.html (navštíveno 29.3. 2014).

Sekundární zdroje

Albert Craig a Edwin Reischauer, *Dějiny Japonska* (Praha: Lidové noviny, 2000).

Cedric Ryngaert, Jan Wouters, Luc Reydam, *International Prosecutors*, (Oxford University Press, 2012).

Dominic Kelly, *Japan and the Reconstruction of East Asia* (New York: Palgrave, 2002).

Gary Allison, *Japan's Postwar History* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2004).

Grant K. Goodman, ed., *The American Occupation of Japan: A Retrospective View*, ed. (The University of Kansas, 1968).

Herbert P. Bix, *Hirohito: Vznik moderního Japonska* (Praha: BB Art, 2002).

Howard B. Schonberger, *Aftermath of War: Americans and the Remaking of Japan 1945-1952* (Kent: Kent State University Press, 1989).

Immanuel C. Y. Hsu, „Allied Council for Japan“, *The Far Eastern Quarterly* 10, No. 2 (únor 1951): 173-178.

„Japanese Education in the 21st Century“, Center for US-Japan Comparative Social Studies, http://www.usjp.org/jpeducation_en/jpEdSystem_en.html#mozTocId318376 (navštíveno 13.4. 2014).

Jay Allen Schmidt, *The Role of the Japanese Emperor: Theory and Reality* (The American University, 1994), <http://www.proquest.com/> (navštíveno 14.4. 2014).

John Dower, *Embracing Defeat: Japan in the Aftermath of World War II* (London: Penguin Books, 1999).

Mark E. Caprio, Yoneyuki Sugita, eds., *Democracy in Occupied Japan* (New York: Routledge, 2007).

Mary Hanneman, *Japan Faces the World, 1925-1952* (New York: Longman, 2001).

Michael Schaller, *The American Occupation of Japan: Origins of Cold War in Asia* (New York: Oxford University Press, 1985), www.ebrary.com (navštíveno 15.1. 2014)

Robert Harvey, *American Shogun: General MacArthur, Emperor Hirohito, and the Drama of Modern Japan* (Woodstock & New York: The Overlook Press, 2006).

Shoichi Koseki, *The Birth of Japan's Postwar Constitution* (Westview Press, 1998).

Takafusa Nakamura, *The Postwar Japanese Economy: Its Development and Structure, 1937-1994* (Tokyo: University of Tokyo Press, 1995).

Takashi Inoguchi, G. John Ikenberry, Yoichiro Sato, eds., *The U.S. - Japan Security Alliance* (New York: Palgrave Macmillan, 2011).